

Council of Europe
European Commission

Conseil de l'Europe
Commission européenne

ЦАРПО Регионален Проект

Македонска верзија
PC-TC (2007) 6

**Ажуриран Ситуациски Извештај
за 2006 година
за Организиран и Економски
Криминал
во Југоисточна Европа**

Стразбур, јуни 2007 година

Царпо Проектот (“Развој на веродостојни и функционални системи за полициско работење и зацврстување на борбата против главните криминални активности и полициска соработка”) претставува проект на техничка соработка заеднички финансиран од Советот на Европа и Европската Унија. На почеток тој беше со траење од 30 месеци (март 2004 до септември 2006 година) но беше продолжен за дополнителни 9 месеци до јуни 2007 година. Советот на Европа е одговорен за имплементација на проектот во партнерство со Белгија, Финска, Унгарија, Италија, Словенија, Шпанија, Шведска и Меѓународната Организација за миграција.

<p>За дополнителни информации контактирај: Оддел за техничка соработка Генерална Дирекција за човекови права и Правни работи 67075 Стразбур ЦЕДЕЦ, Франција тел. +33-3-9021-5305 е-маил: jean-charles.decordes@coe.int Њебсите: www.coe.int/economiccrime Врска: Бр. ПЦ-ТЦ (2007)</p>	<p>Овој документ е составен со финансиска помош на Европската Унија и на Советот на Европа. Аспектите наведени овде во никој случај не може да се сфатат како официјален став на Европската Унија или на Советот на Европа.</p>
--	---

СОДРЖИНА

1. ИЗВРШНО РЕЗИМЕ	4
2. ОРГАНИЗИРАН И ЕКОНОМСКИ КРИМИНАЛ ВО ЈИЕ: РАМКА	6
2.1 ЦЕЛ И ИСТОРИЈАТАТ НА ОВОЈ ИЗВЕШТАЈ.....	6
2.2 ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ И НЕГОВИТЕ ПРИПАЕНИ КАРАКТЕРИСТИКИ.....	8
3. КРИМИНАЛНИ АКТИВНОСТИ	11
3.1 НЕДОЗВОЛЕНИ ДРОГИ	11
3.1.1 Амфетамински стимуланси (АТС).....	12
3.1.2 Производи на канабис	14
3.1.3 Огледување на опиум, афион и недозволено производство на опијати 16	
3.1.4 Кокаин.....	19
3.2 ТРГОВИЈА СО ЛУЃЕ	23
3.3 КРИУМЧАРЕЊЕ НА ЛИЦА	29
3.4 ЕКОНОМСКИ КРИМИНАЛ	35
3.5 ПЕРЕЊЕ ПАРИ.....	42
3.6 КОРУПЦИЈА	46
4. (КРАТКИ) ПРЕПОРАКИ.....	50
5. АНЕКС: КОНЦЕПТОТ НА ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ.....	52
6. БИБЛИОГРАФИЈА	54
7. КРАТЕНКИ И АКРОНИМИ.....	59

1. ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

Организираниот и економскиот криминал им се заканува на човековите права, владеењето на правото, државната безбедност, економијата и демократијата во Југоисточна Европа и пошироко. Оваа ситуација бара значително и редовно ажурирана анализа на опсегот, природата и карактеристиките на организираниот и економскиот криминал во регионот. Затоа, во рамките на ЦАРПО регионалниот проект¹, беа подготвени три ситуациски извештаи за организираниот и економскиот криминал во Југоисточна Европа.

Извештајот **2004/2005** беше составен во периодот на пролетта и летото од 2005 година и беше презентираан пред Министерите за внатрешни работи и безбедност на Југоисточна Европа на состанокот на високо ниво одржан во септември 2005 година во Бриони (Хрватска).

Извештајот **2006** претставуваше значително ажурирање на овој извештај, вклучувајќи информации за целата 2005 година и делумно за првото тромесечје на 2006 година. Извештајот беше базиран на информациите од претставниците на различните институции за спроведување на законот од Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Косово², Црна Гора, Србија и “Поранешна Југословенска Република Македонија” (“области на проектот”). Дополнителните информации од различни меѓународни полициски организации и органи³, како и извештаи неодамна објавени од страна на владини, невладини и други отворени извори беа земени предвид. Извештајот беше презентираан пред Шефовите на Полиции и виши функционери од Југоисточна Европа на нивниот регионален состанок што се одржа во Сараево на 21 септември 2006 година.

Ситуацискиот извештај за **2007 година** има за цел кратко ажурирање на извештајот од 2006 година. Бидејќи во оваа рана фаза, отворените извори се уште немаат објавено свои извештаи, овој извештај е главно базиран на придонесот од областите на проектот. Извештајот нуди можност 3-годишен преглед на ситуацијата со организираниот и економскиот криминал, а ќе биде презентираан пред Шефовите на Полиции на Југоисточна Европа на нивниот регионален состанок во Белград (Србија) на 20 јуни 2007 година.

Врз основа на резултатите од 2004–2006, организираниот и економскиот криминал во Југоисточна Европа, како и насекаде на друго место, претставува динамичен концепт кој се адаптира на средината која постојано се менува. Тој се повеќе станува мулти-национално и хетерогено структуриран, многу е флексибилен, претприемачки ориентиран, вклучува голема разновидност на криминални активности, главно недозволена трговија со дрога, производство и дистрибуција, трговија со луѓе, криумчарење на лица и економски криминал.

¹ „Развој на веродостојни и функционални системи за полициско работење и зацврстување на борбата против главните криминални активности и полициска соработка,. Овој проект е заеднички финансиран од страна на Европската Комисија и на Советот на Европа и беше со почетно времетраење од 30 месеци (март 2004 - септември 2006) но беше продолжен за дополнителни 9 месеци до јуни 2007 година. Повеќе информации на www.coe.int/carpo

² Во моментот под привремена администрација на УНМИК согласно Резолуција на Советот за Безбедност на Обединетите Нации 1244 (1999).

³ На пример Еуропол, Еуројуст, Фронтекс, EMCDDA, PAMECA, UNMIK, SEKI Центарот, но исто така и Интерпол, Меѓународниот Хашки Трибунал, UNODC и други тела на ОН.

Сите области на проектот имаат воведено правни дефиниции за организираниот и сериозниот криминал во нивните национални законски рамки. Тие се свесни за фактот дека превенцијата и сузбивањето на организираниот и економскиот криминал во голема мера зависи од длабокото познавање на овие транснационални феномени, здрава имплементација на националните политики и стратегии за борба против криминалот согласно Европските и меѓународните стандарди, како и добро поставена и функционална меѓународна соработка во спроведувањето на законот.

Клучни резултати од овој извештај:

- Традиционалните Балкански рути на трговија се проширени како двонасочни рути со се поголем обем на трговија. Хероинот и канабисот главно се движат кон Европската Унија (ЕУ), но исто така и кокаинот, додека прекузорите, хемикалиите и синтетичките дроги се движат кон исток, се повеќе во форма на повеќекратна трговија со друга (коктел товари).
- Трговијата со луѓе заради сексуална експлоатација станува се поскриена и посоефицицирана (микро-бордели), но изгледа дека се намалува. Жртвите исто така изгледа дека се помалку физички малтретирани (а добиваат повеќе пари), но и поголем психолошки притисок (закани на семејствата дома). Некои области на проектот забележуваат и трговија со деца (под 18 години) заради питачење и некои други цели.
- Илегалната миграција е и се наоѓа на врвот на националните и меѓународните агенди веќе подолго време. Напорите за спроведување на законот и поефикасниот менаџмент на граничната контрола се чини дека донесоа позитивна промена бидејќи бројките се намалуваат; барем во делот што се однесува на организираниот криминални групи.
- Економскиот криминал, кој сериозно влијае на сите области од проектот и натаму еволуира, но останува нејасен и матен. Изменетата даночна легислатива го подобри собирањето на даноци и во голема мера го намали избегнувањето на плаќање данок. Како и да е, остануваат можности за илегална трговија во регионот, како што е криумчарењето на сите видови на стоки (цигари и оружје). Дистрибуцијата на фалсификувани пари и документи се зголемува. Борбата против другите форми на економски криминал, како што е пиратеријата на производи и компјутерскиот криминал се чини дека бараат поголемо внимание.
- Бидејќи областите на проектот го признаа негативното влијание на сериозниот криминал на нивните економии, сите тие основаа Единици за финансиска истрага (ФИУ) или тела слични на тоа. Финансиската истрага и разубувањето се круцијални, како и употребата на законските можности за заплена и конфискување на имот стекнат со криминал. Како и да е, разубувањето е присутно многу малку.
- Корупцијата изгледа дека е главниот инструмент за влијание и навлегување во политичките и економските институции, како и оние за спроведување на законот. Во сите области на проектот се уште постојат проблеми поврзани со корупцијата. Како и да е, областите на проектот имаат воспоставено и ја имаат изменето законската рамка, усвоија национални стратегии, составија Акциони планови, а поставени се и потребните организациски структури. Се повеќе бројките во некои области на проектот покажуваат позитивен развој.

Мерките поставени во областите на проектот во рамките на ЦАРПО проектот, но исто така и во рамките на друг контекст на соработка со ЕУ, ОБСЕ,

Пактот за Стабилност, СЕКИ Центарот, ОН и мониторинг механизмите на Советот на Европа како што се ГРЕЦО и МОНЕСВАЛ ќе помогнат во надминувањето на недостатоци и тоа на следниов начин:

- Континуирано зацврстување на собирањето на информации, воспоставување на добар систем за известување и компаративна статистика на криминал, имплементирање на систем за анализа согласно стандардите на ЕУ (ЕНФОПОЛ 35) и завршување на имплементацијата на законските инструменти за приватност и заштита на податоци на ниво на ЕУ;
- Соработка со приоритети и соработка ориентирана кон цели со органите за спроведување на законот во регионот (меѓу-агенциски и прекуграничен пристап), интензивна употреба на регионалните тела и телата на ЕУ кои се веќе поставени (Еуропол, Еуројуст, Фронтец, Олаф, СЕКИ Центарот, иницијативите на Пактот за стабилност);
- Постојана обука и техничка поддршка за зацврстување на истражувачките вештини во делот на организираниот и економскиот криминал, која исто така треба да вклучува значителни напори во делот на учење јазици заради кршење на јазичната бариера;
- Мониторинг на ефективностата на структурите, мерките и помошта за превенција и контрола на организираниот и економскиот криминал во областите на проектот на еден посистематски начин⁴;
- Дополнителен развој на СЕЕПЦА во тело со слични функции и овластување како и Шефот на полициската служба на Европската Унија;
- Завршувањето на процесот на ратификација и целосна имплементација на европските конвенции и други инструменти, конечно ќе помогне областите на проектот да остварат напредок и да ја олеснат меѓународната соработка⁵, како и усвојување и имплементација на ЕУ стандарди и регулативи, како и употреба на програмите за поддршка⁶.

Се очекува овој извештај да обезбеди дополнителни упатства за изготвување на политиката во Европа и регионот со цел подобро формирана јавна политика и одлуки, во нсаока на конзистентна акција во борбата против организираниот криминал во Југоисточна Европа.

2. ОРГАНИЗИРАН И ЕКОНОМСКИ КРИМИНАЛ ВО ЈИЕ: РАМКА

2.1 ЦЕЛ И ИСТОРИЈАТАТ НА ОВОЈ ИЗВЕШТАЈ

Зацврстената размена на информации меѓу Европските органи за спроведување на законот, подобрената разузнавачка анализа и потесната меѓународна соработка ги зголемуваат се побројните грижи во однос на организираниот и економски криминал во Југоисточна Европа. Сето ова, а со оглед и на перспективното приклучување кон Европската Унија на некои од областите на проектот, повикува на редовна и значителна анализа на опсегот природата и

⁴ Воспоставување на Управен Комитет или Совет кој ќе биде составен од претставници од главните меѓународни органи на поддршка, додека партнерите во областите на проектот можат дополнително да обезбедуваат синергија и заштеда на трошоци.

⁵ .
⁶ Како што се програмите на ЕУ FALCONE, PHARE и новата програма „Превенција и борба против криминалот 2007 до 2013,, Одлука Бр. 2007/125/ЈНА усвоена од страна на Советот на ЕУ на 12.2.2007 година или разновидните програми за техничка помош на Советот на Европа

карактеристиките на организираниот и економски криминал во регионот, како и нивните меѓународни мрежи.

Советот на Европа го состави регионалниот ЦАРПО проект, со цел зацврстување на полициските капацитети во борбата против сериозниот криминал во Југоисточна Европа. Еден од очекуваните резултати на овој проект е зацврстување на разбирањето или сфаќањето на организираниот и економски криминал и на новите закани. Така, во рамките на овој проект редовно се составуваат извешати за ситуацијата на организираниот и економски криминал во Југоисточна Европа од 2005 година:

Извештајот **2004/2005** беше составен во периодот на пролетта и летото од 2005 година и беше презентираан пред Министерите за внатрешни работи и безбедност на Југоисточна Европа на состанокот на високо ниво одржан во септември 2005 година во Бриони (Хрватска).

Извештајот **2006** беше значително ажурирање на овој извештај кој вклучуваше информации за целата 2005 година и делумно за првото тромесечје на 2006 година. Извештајот беше базиран на информациите од претставниците на различните институции за спроведување на законот од Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Косово⁷, Црна Гора, Србија и “Поранешна Југословенска Република Македонија” (“области на проектот”). Дополнителните информации од различни меѓународни полициски организации и органи⁸, како и извештаи неодамна објавени од страна на владини, невладини и други отворени извори беа земени предвид. Извештајот беше презентираан пред Шефовите на Полиции и виши функционери од Југоисточна Европа на нивниот регионален состанок што се одржа во Сараево на 21 септември 2006 година.

Ситуацискиот извештај за **2007 година**⁹ има за цел кратко ажурирање на извештајот од 2006 година. Бидејќи во оваа рана фаза, отворените извори се уште немаат објавено свои извештаи, овој извештај е главно базиран на придонесот од проектните области. Извештајот нуди можност за 3-годишен преглед на ситуацијата со организираниот и економскиот криминал, а ќе биде презентираан пред Шефовите на Полиции на Југоисточна Европа на нивниот регионален состанок во Белград (Србија) на 20 јуни 2007 година.

За да се избегнат повторувања профилите на областите на проектот беа елаборирани и испратени до соодветните органи, но истите не се вклучени во овој извештај.

Бидејќи во оваа рана фаза, отворените извори се уште немаат објавено свои извештаи, овој извештај е главно базиран на придонесот од проектните области; Овој ажуриран извештај главно се базира на информациите подготвени од областите на проектот, по добиениот Прашалник во кој се бараа повеќе статистички податоци.

Одговорите покажаа одредени подобрувања во известувањата за криминалот и националната анализа, а овозможија и три годишен преглед на развојот на

⁷ Во моментов под привремена администрација на УНМИК согласно Резолуција на Советот за Безбедност на Обединетите Нации 1244 (1999).

⁸ На пример Еуропол, Еуројуст, Фронтекс, EMCDDA, PAMECA, UNMIK, SEKI Центарот, но исто така и Интерпол, Меѓународниот Хашки Трибунал, УНОДЦ и други тела на ОН.

⁹ Извештаите 2006/2007 година беа елаборирани од г. Uwe G. Kranz (консултант, Германија)

капацитетите и на криминалците и на органите за спроведување на законот за времетраењето на ЦАРПО регионалниот проект:

- Првата глава се однесува на клучните резултати и препораки во форма на извршно резиме;
- Втората глава обезбедува преглед на рамката во која беше изготвен овој извештај, целите, историјатот и некои општи сознанија за организираниот криминал и неговите карактеристики;
- Третата глава анализира неколку области на криминал кои се наведени како значајни за областите на проектот и се обидува да го идентификува релевантниот развој во последните 3 години, како и трендовите, како што тоа го наведеа областите на проектот.
- Четвртата и последна глава го заклучува извештајот и ги вклучува најважните и се уште валидни препораки.

Во исполнувањето на својата општа цел на воспоставување на област на слобода, безбедност и правда, ЕУ веќе цврсто се фокусира на прашањата на спроведувањата на законот на Југоисточна Европа и ги задолжи своите тела одблиску да соработуваат со националните агенции за спроведување на законот и регионалните тела, како што се иницијативите на Пактот за стабилност, СЕКИ центарот или Црноморската економска соработка. Овој извештај, затоа ќе претставува и информација, но и предизвик за меѓународната политика и релевантните аспекти на Европската Унија.

Југоисточна Европа има свои специфичности во однос на предизвиците на политиката и владеењето, како што се војната во поранешните југословенски земји, меѓународните санкции против Србија, колапсот на Албанската држава, во 90-тите години, независноста на Црна Гора во јуни 2006 година, односот на Србија со ЕУ и тековните дискусии за идниот статус на Косово. Сепак, клучните елементи на владината и економска средина не се значително променети; едвај и да има нови бројки за економски асиметрии.

Дополнителните информации за овие прашања се детално опишани во ситуациониот извештај за 2006 година за организиран и економски криминал во Југоисточна Европа и можат таму да бидат дополнително проучени.

Се надеваме дека овој извештај ќе послужи како основа или модел за понатамошните извештаи за организиран и економски криминал во Југоисточна Европа, елаборирани на годишна основа од страна на областите на проектот сами по себе или со помош на ЕУ, Европски или други меѓународни организации. Како и да е, ова треба да биде тесно поврзано со процесот на Еуропол, во составувањето на своите специфични извештаи за криминал и новата “Проценка на закана за организираниот криминал” (ОЦТА).

2.2 ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ И НЕГОВИТЕ ПРИТАЕНИ КАРАКТЕРИСТИКИ

Организираниот криминал и другите форми на економски и сериозен криминал веројатно и натаму ќе бидат приоритет за Европските општества, соосбено земјите во транзиција, како што се земјите од Југоисточна Европа. Општо

гледано, мора да се истакне дека постојат многу организирани општества во Европа¹⁰.

Концептот на организиран криминал¹¹

Стариот концепт на хиерархиски и строго организирана криминална група (организирана криминална група) се промени од претпримачкиот концепт на организираниот криминал со моќна хиерархиска структура во лабава и флуидна мрежа проширувајќи ја областа на активност во различните видови на криминал и преку границите, користејќи го легитимниот бизнис за озакоување на нивните криминални активности и употреба на висока технологија, особено за запечатување и шифрирање на нивните комуникации. Организираниот криминални групи се разликуваат по нивното потекло, големина, област на специјалност и некои други параметри, создаваат многу флексибилни, комплексни меѓународни односи и се повеќе се чини дека ги мешаат активностите со мал ризик, со оние со голем ризик. Организираниот криминал во голема мера е невидлив и е многу често поврзан со легитимниот бизнис.

Како и да е, проценката за бројот на организирани криминални групи и случаи во Југоисточна Европа е тешка да се направи, поради делумно отсутните податоци или поради неконзистентното собирање на податоци, статистички податоци или системи на известување.

Општо гледано, изгледа дека највлијателните организирани криминални групи се автохтони со многу силни врски во регионот, а во некои случаи и во земјите на ЕУ. Како и да е, ексклузивната етичка припадност станува се помалку значајна, па дури и Албанските организирани криминални групи, основаа тесна врска со Турските, Македонските, Српските и други организирани криминални групи. Многу организирани криминални групи се карактеризираат како “флуид” “рамни”, “структурирани во ќелија”, и “мрежовидни”.

Броеви на организирани криминални групи, кривични дела и извршители

Податоците кои беа обезбедени се нејасни и се разликуваат во областите на проектот по време и област на криминал, па е могу тешко да се процени вкупниот број на организирани криминални групи, кривични дела и криминалци (бројки во однос на организираниот криминал за некои години се наведени, за други не се; понекогаш се наведени статистички податоци за ОК, понекогаш сите видови на криминал се статистички заведени; понекогаш бројот на извршители е наведен само за некои области на криминал, а не за сите; некои области на проектот презентираат бројки на организирани криминални групи, некои тоа не го прават; некои области на проектот наведуваат само податоци од полицијата, други вклучуваат податоци за даноци и од граничната полиција, како и информации од судските органи итн.) .

Согласно одговорите од минатогодишниот прашалник најконзервативната проценка би била дека во сите области на проектот кои беа истражувани **во 2005 година има барем 200–300 организирани криминални групи**. Бидејќи тие групи, се разликуваат по бројот на извршители (постојат сознанија за 3–20

¹⁰ Проценка на закана за организиран криминал на Европската Унија (ОСТА) 2006, <http://www.europol.europa.eu/>

¹¹ Дополнителни информации во анексот на овој извештај

члена), бројот на криминалци вклучени во организираниот криминал може да се процени меѓу **2000–3000 извршители**.

Согласно одговорите од овогодинашниот Прашалник (иако бројот на организирани криминални групи не е секогаш наведен): во 2006 година, само Албанија, Хрватска, Црна Гора и Србија истражиле околу 3500 случаи и **повеќе од 4000 извршители** што значи дека во сите области на проектот бројот на криминалци би бил многу поголем и се зголемил за 50, па и повеќе проценти во однос на бројките заведени за 2005 година. Ова исто така, покажува дека бројот на организирани криминални групи **во 2006 година може да биде меѓу 400 и 500**.

Имајќи ги предвид општите недостатоци во системот на известување наведени погоре, како и фактот дека наведените бројки за одреден вид “заеднички” видови на криминал, обично ги вршат организирани криминални групи (илегална миграција, трговија со дрога, фалсификување на пари итн.), а не како кривични дела во делот на организиран криминал кои статистички се заведуваат, поверојатно е вистинските бројки на организирани криминални групи, кривични дела и криминалци да бидат многу повисоки. Да резимираме: се чини дека органите за спроведување на законот решиле повеќе случаи и обвиниле повеќе извршители, но откриле помалку организирани криминални групи.

Насилство и заплашување

Насилството и заплашувањето и натаму се користат како типичен модус операнди. Сепак, ова се повеќе се случува на еден каклулиран и претпазлив начин. Заплашувањето и насилството на жртви се користат при грабеж, изнуда и рекет. Исто така тие се вообичаени за пазарот на дрогата, како средство за решавање на ривалството. Насилството се користи за зацврстување на дисциплината во рамките на организираната криминална група или против конкурентските такви групи. Албанските групи според сознајата се меѓу најнасилните во оваа насока (дури се споменуваат и договорени убиства во делот на економскиот криминал) иако насилни активности меѓу криминалците исто така се забележани и во Босна и Херцеговина, Хрватска и Србија. Во однос на трговијата со луѓе и експлоатацијата на лица, насилството очигледно е заменето со алтернативни методи на обезбедување послушност на жртвите, како што се психолошки притисок на семејствата дома, принудни бракови, давање на скромна плата и подобри услови за живот, како што тоа го прават некои трговци во Босна и Херцеговина и Косово.

Заштитна пракса

Сите обалсти на проектот информираат за заштитна пракса која стана важен модус операнди на организирани криминални групи. Највообичаените заштитни практики имаат за цел скенирање на потенцијалните членови на бандата, поткупување на претставниците на органите на законот заради добивање на информации за истражните мерки на агенциите за спроведување на законот и заштита на сите видови на комуникација меѓу криминалците, на пример широко распространетата употреба на ГЕТАЊАС комуникациите и мобилни телефони со СИМ картичка за еднократна употреба, како и промена на средствата за комуникација и нивната честа варијација, шифрирани усмени или писмени пораки, шифрирање на податоци, па дури и контра-разузнавање.

3. КРИМИНАЛНИ АКТИВНОСТИ

3.1 НЕДОЗВОЛЕНИ ДРОГИ

Извештајот на УНОДЦ за 2006 година за Дрогата во светот¹² и поевропски ориентираниот Европски Мониторинг Центар за дрога и зависност од дрога (ЕМЦДДА)¹³, наведуваат некои слаби елементи во глобалниот систем за контрола на дрогата, имено екстремно зголемената набавка на хероин од Авганистан, побарувачката на кокаин во Европа и набавката/побарувачката на канабис насекаде. Проширувањето на Европа се чини дека е најпрофитабилниот пазар на дрогата во светот. Близината до еден таков пазар, важноста на добро утврдените “Балкански рути” и се поголемите заплени на дрога од страна на органите за спроведување на законот од областите на проектот покажуваат дека од една страна, дека и натаму производството од поголем обем и трговија на дрога се највообичаена форма на криминал меѓу криминалните мрежи. Од друга страна, има околу 40 милиони, главно млади луѓе во Европските земји кои неодамна имале искуство во земање дрога и претставуваат голем пазар на побарувачка на дрогата, исто така се повеќе во Југоисточна Европа.

По толку години искуство контрола на дрогата и ширум светот, и поспецифично, ширум ЕУ, добро е познато дека само кохерентна и долгорочна стратегија може да ја намали резервата на дрогата, побарувачката и трговијата. Затоа, од голема важност беше сите области на проектот да имплементираат на национално и регионално ниво меѓународно докажани политики за спроведување на законот, како оние идентификувани во меѓународниот систем за контрола на дрогата, базиран на трите конвенции за дрога на Обединетите Нации¹⁴, двете стратегии на ЕУ и придружните Акциони Планови за дрога¹⁵, како и заедничкиот Акционен План за дрога меѓу ЕУ и Балканот усвоен од страна на Советот на ЕУ во јуни 2003 година со цел воспоставување на тесна соработка во регионот и ширум Европа. Слични национални стратегии за борба против дрогата и приклучените Акциони Планови беа составени во сите области на проектот, кои исто така ја изменија и својата национална легислативна рамка, а воспоставија и цврсти организациски структури и работни методи заради справување со овие криминални феномени. Од сите области на криминал, системот за известување во однос на криминалот поврзан со дрогата најдобро функционира.

¹² УНОДЦ Извештај за дрогата во светот за 2006 година; сепак, само три земји од Југоисточна Европа (Босна и Херцеговина, Црна Гора и Србија) имаат дадено податоци во УНОДЦ.

¹³ Европски Мониторинг Центар за дрога и зависност од дрога (EMCDDA), Годишен извештај 2005.

¹⁴ Тоа се Единствената Конвенција за наркотични дроги (1961 година), Конвенцијата за психотропни супстанции (1971 година) и Конвенцијата против илегална трговија со наркотични дроги и психотропни супстанции (1988 година)

¹⁵ ЕУ Стратегија 2000-2004 (усвоена од страна на Советот на ЕУ, документ 9283/00, CORDROGUE 32, Брисел, 7 јуни 2000) и приклучени кон ЕУ Планот за акција за дрога (2000-2004), усвоена од страна на Европската Комисија, Документ COM (2001)301; ЕУ Стратегија 2005-2012 (усвоена од страна на Советот на ЕУ, документ 15074/04, CORDROGUE 77, Брисел, 16-17 декември 2004 година и приклучено кон ЕУ Акционите Планови за борба против дрогата (2005-2008) усвоени од страна на Европската Комисија во јуни 2005 година (CORDROGUE 25) и подоцнежниот ЕУ Акционен План за борба против дрогата (2009-2012).

Трговијата со дрога вклучува автохтони организирани криминални групи составени од државјани од изворните или транзит земјите. Сепак, областите на проектот се повеќе известуваат за тесни врски меѓу автохтоните и не-автохтоните организирани криминални групи и во однос на транспортот и дистрибуцијата и се повеќе, во однос на вклученоста на трговците на дрога во рамките на трговија на повеќе видови дрога, кога пратките се нарекуваат “коктејл товари” и вклучуваат прекурзори, хемикалии и синтетички дроги, како и некои други илегални активности, на пример, трговија со луѓе и криумчарење на луѓе.

Во минатото, најголем дел од областите на проектот изгледа дека биле само транзит земји. Во меѓувреме, истрагите и заплени покажаа дека домашните пазари на потрошувачка се повеќе растат, особено за синтетичките дрога (Босна и Херцеговина, Хрватска, Косово и Србија), производи на канабис (речиси сите области на проектот), кокаин (Хрватска, Косово) и хероин (Албанија, Косово, Србија).

3.1.1 Амфетамински стимуланси (АТС)

Групата на амфетамински стимуланси (АТС) вклучува амфетамини (амфетамини, метамфетамини), екстази (МДМА и сличните супстанции) и други синтетички стимуланси. Амфетаминските стимуланси главно се произведуваат во Кина, Мианмар, Филипините, но исто така и Полска. Глобалното производство на АТС во моментот изнесува околу 480 метрички тони¹⁶, од кои три четвртини се или метамфетамин или амфетамин, а една четвртина се екстази¹⁷. Процесот на производство, кој вклучува обезбедување хемикалии, синтеза, правење таблети, пакување и ослободување од отпад, без сомнение се врши на различни локации, често вклучувајќи и прекугранична соработка меѓу организирани криминални групи. Производството на амфетамин и екстази од различен обем се забележува ширум ЕУ, особено во Балтичките држави и Бугарија. Се повеќе честите заплени во ЕУ од 2004 до 2006 година на големи пратки на амфетамин од 500 кг¹⁸ (една заплена во Србија) индицираат ескалирање на овој пазар и на производството на амфетамин и во Југоисточна Европа.

Европското производство на метамфетамин и натаму е главно ограничено на Чешката Република и, во помал степен, во соседната Словачка, некои од Балтичките држави и Молдова. Бројот на разбиени лаборатории за метамфетамин во Чешката Република значително се зголеми во изминатава деценија, од 188 во 2003 година на 248 во 2004 година. Голем број на растурени лаборатории исто така се забележани и во Молдова (136 во 2004), по што следи Словачка (од 3 во 2003 на 12 во 2004). Холандија, Полска и Белгија, следени од Литванија и Естонија, Бугарија и Германија често се наведуваат како главни извори на амфетамин. Бројот на амфетамински лаборатории заплени во Западна и Централна Европа се зголеми од 25 во просек во периодот 1995–99 на 35 во периодот од 2002–2004 (47 во 2004) и се однесува на 77% од сите лаборатории во светот за периодот од 2002–2004. Зголемувањето е уште поголемо во Источна Европа (Белорусија, Молдова, Русија и Украина) каде што бројот на откриени лаборатории се зголемил од 11

¹⁶ УНОДЦ, Извештај за дрогата во светот 2006 година.

¹⁷ Еуропол Извештај за дрога 2006 година.

¹⁸ УНОДЦ, Извештај за дрогата во светот, 2006 година.

во просек за периодот од 1995–1999 на 94 за периодот 2000–2004 (141 во 2004 година)¹⁹.

На глобално ниво, пријавените заплени на екстази се зголемиле за 87% во 2004 година и постигнаа нов рекорд од 8 тони изразени во килограми од кои 51% се заплени во Европа, достигнувајќи врв забележан во 2002 година од 20%. Важноста на Холандија и Белгија, традиционалните изворни земји за екстази се чини дека се намалува, додека производството во другите Европски земји се зголемува²⁰.

Овие податоци и неодамнешните заплени покажуваат дека постои значителна постепена промена на производството на амфетамин кон Источна и Југоисточна Европа. Со оглед на тоа дека ширењето на употребата на метамфетаминот не може да се игнорира во Југоисточна Европа, тоа останува важна област на внимание како што покажуваат и податоците:

Албанија наведе дека синтетичките дроги не претставуваат проблем. Во периодот 2004–2006 не се заведени некои позначителни заплени (освен 10 пилули најдени во сопственост на едно лице во 2004 година), но две истраги се споменуваат во 2005 година при што се заплени значителни количества ефедрин од Кина и Велика Британија.

Босна и Херцеговина за периодот 2005–2006 наведува заплена од само 7,2 кг амфетамин и се поголем домашен пазар на употреба (податоците за 2004 година не беа достапни).

Хрватска исто така забележува поголем пазар на корисници за синтетички дроги и поагресивни форми на набавка, а забележано е зголемена “обратна трговија” (Од Југоисток/Исток кон запад). Во периодот од 2004–2006, Хрватска запленила вкупно 31.1 кг амфетамини (со мали варијации во текот на годините) околу 77.000 парчиња екстази (во 2006 година, намалувањето на заплената е 50%) и околу 100 дози ЛСД (околу 60% во 2006 година).

Косово забележува домашен пазар за амфетамини но нема информации за неговото значење. Сепак, Косово информира и за заплена на 25 кг амфетамини во 2006 година, а за периодот 2004–2005 дополнителни 25,12 кг. Исто така, драстично зголемена е заплена на екстази во 2006 година (189 парчиња) во споредба со 56 парчиња во 2004 и 39 парчиња во 2005. ЛСД не е забележано во овој период.

Црна Гора има само малку информации за синтетичка дрога и заплена во 2006 година само на некои парчиња екстази.

Србија информира за најмоќниот пазар на синтетичка дрога: во периодот 2004–2006, заплениите константно се зголемуваат, како на пример на амфетамин 33,5 кг (повеќе од 75% заплена во 2006 година) и екстази околу 30.000 парчиња (53% заплена во 2006 година). Заплена на ЛСД која се зголемила од 102 дози во 2004 година на 1.013 дози во 2005 години, не се

¹⁹ УНОДЦ, Извештај за дрогата во светот, 2006 година.

²⁰ Ова мора да се гледа согласно неодамнешниот извештај на Министерството за внатрешни работи на Република Српска (Босна и Херцеговина) кој наведува „дека увезените количества супстанции наменети за индустриско производство ги надминуваат индустриските потреби и дека нивната трговија, во ретки случаи, е илегална.

заведени за 2006 година. Покрај тоа, во 2005 година, полицијата откри трговија со хемиски прекурзори увезени од Франција, Чешката Република и Романија, кои потоа се шверцуваат во Бугарија и Турција, а откриени се и неколку нелегални лаборатории за производство на екстази и заплени се 2 милиони пилули на екстази, како и 20 тони ацид.

“**Поранешната Југословенска Република Македонија**” нема заплена на амфетамини (2005: 1.8 кг) и околу 4,200 парчиња екстази за овој временски период (2005–2006) и помали количества други наркотици (метадон, прокаин, кафеин, парацетамол итн.)

3.1.2 Производи на канабис

Производството на канабис во основа се состои од три различни производи: цветот на канабисот (марихуана), канабис растителните делови (хашиш) и канабис масло.

Глобалното производство на канабис се зголемува и се проценува дека 45,000 метрички тони²¹. И проценките за бројот на корисници на канабис во светот и количествата на заплени на канабис реализирани од страна на органите за спроведување на законот се зголемени во изминатата деценија. Европа е вториот најголем пазар за растителните делови од канабисот, со повеќе од 70% од глобалните заплени на растителни делови на канабис во 2004 година. И покрај малите намалувања, Мароко е се уште главната изворна земја²², по што следи Пакистан и Авганистан. Други земји што се наведени како важни извори на канабис се Албанија и Холандија.

Според ЕМЦЦДА, заплени на растителните делови на канабисот и проценките на потрошувачка сугерираат дека долгорочниот тренд оди кон пораст во глобалното производство на 50.000–55.000 метрички тони (согласно фактот дека околу 3 милиони луѓе главно млади мажи користат канабис секој ден во Европа).

Покрај тоа, согласно анкетите во Канада, САД, Холандија и ЕМЦЦДА на пример, потентноста на канабис производите, просечната содржина на ТХЦ²³ значително е зголемена²⁴.

Затоа, постои се поголема загриженост во Европа, најголемиот пазар на растителниот дел од канабисот кој генерира околу 10 милијарди евра годишно за негативното влијание од употребата на канабис.

Производството на цветен канабис (марихуана) е екстремно раширена, а исто така повеќето области на проектот известуваат за одгледување на канабис (освен

²¹ UNODC Извештај за дрогата во светот 2006 година

²² Според Извештајот на ЕСМDDA 2005, Шпанија, Италија, Данска, Финска и Ирска информираат дека речиси целиот растителен канабис потекнува од Мароко. Според Еуропол, Мароко и натаму обезбедува повеќе од 80% од целата потрошувачка на растителен канабис во Европа (Изв’штај за организиран криминал за 2005 година, октомври 2005 година)

²³ Тетрахидроканабинол (ТХЦ), примарната активна состојка.

²⁴ Во 2003 година, во земјите за кои се дадени податоци, растителниот дел од канабисот е наведено дека има просечна содржина на ТХЦ која варира од помалку од 1% (Полска) до 25% (Словачка), додека потентноста на цветовите на канабисот варира од 1% (Унгарија, Финска) до 20% (домашно произведено во Холандија) па дури и 25% (Словачка). Само Црна Гора информира за 2005 година дека канабисот тргуван од Албанија се смета дека е „од висок квалитет (висок степен на ТХЦ)“, без други расположиви информации.

Црна Гора и Србија). Општо гледано, областите на проектот во овој временски период имаат уништено повеќе од 614.000 канабис растенија.

Албанија, и натаму е единствената земја во регионот која на големо произведува канабис производи за извоз (хашиш, марихуана и хашиш масло). Откако Владата даде висок приоритет на борбата против производството и трговијата со дрога, постигнати се значителни резултати во уништувањето на областите со насаден канабис (2004: 74.000 растенија; 2005: 333.000 растенија; 2006: 74.052 растенија) како и афионски полиња (2004:695; 2006:580). Криминалците во Албанија се уште не ги користат техниките со ефект на стаклена градина. Познати се само уште неколку области каде што се одгледува канабис во регионите на Флора, Цирокастро, Скадар и Фиери, каде што се тие скриени во планините и шумите со што значително се комплицира откривањето и натамошните мерки за уништување.

Босна и Херцеговина во 2005 година уништила околу 2.000, а во 2006 година околу 10.000 расатенија канабис.

Хрватска соопштува дека во 2006 година уништила помало количество растенија канабис (околу 2.700).

Косово и натаму продолжува со активностите. Во 2004 година: Косовската полициска служба и УНМИК уништиле 12 полиња засадени со канабис (околу 8.000 растенија), во 2005 година бројката се зголеми на повеќе од 31.500 растенија, а за 2006 година, Косово информира за уништување на повеќе од 75.800 растенија канабис.

“Поранешната Југословенска Република Македонија”, уништила 3.077 растенија во 2005 година и 545 семиња во 2006 година. Нема дополнителни информации.

Како и да е, областите на проектот се транзит земји покрај Балканските рути и преку нивните пристаништа. **Увозот на марихуана** главно е организиран од страна на криминални групи од Колумбија, Јамајка, Јужна Африка, Нигерија, и се повеќе Албанија, која се разви во голем провајдер за цветен канабис.

Марихуаната пристигнува по море преку меѓународните канали на шверц главно во Италијанските, Словенечките, Албанските, Хрватските и се повеќе, Италијанските пристаништа (скриени во возила и контејнери), а оттаму, главно со камиони, па натаму во соседните области на проектот како што се Босна и Херцеговина, Косово, Црна Гора, Србија, “Поранешната Југословенска Република Македонија” и Западно-Евроопските земји. Земјите на дестинација на хашишот и марихуаната од Албанија се главно Грција и Италија, но постојат индиции за трговија во Косово, Црна Гора, “Поранешната Југословенска Република Македонија” а во неколку случаи и во земји членки на ЕУ во замена за хероин.

Заплената на производи на канабис, во областите на проектот значително се зголемени во периодот 2004–2006:

Албанија, која не прави разлика меѓу хашишот и марихуаната, информира за зголемување на заплената (4.544 кг во 2004, 6.332 кг во 2005 и 6.754 кг во 2006, кога е направена и првата заплена на мало количество на масло од хашиш).

Босна и Херцеговина информира за помали заплени на хашиш во 2005 (околу 12 кг) но повеќе од 137 кг во 2006 година. Заплените на марихуана се

константни во 2005 година (околу 318 кг) и 2006 (336 кг). Нема дополнителни информации.

Хрватска известува за помали заплени на хашиш за периодот 2004–2006 (6кг, 54 кг и 13 кг), но поголеми заплени на марихуана (428 кг, 938 кг и 202 кг). Имајќи ги предвид значително пониските и мали бројки од извештајот на Хрватска за 2005 година и дека марихуаната пристигнува директно од големите произведувачи од Јужно–Американските земји до Хрватските морски пристаништа, истата треба да се преиспита.

Косово запленило многу мали количества хашиш во 2004 и 2005 (вкупно околу 1,2 кг) но во 2006 количеството е намалено на 0,38 кг. Слично нешто се однесува и за марихуаната, кога во 2004 и 2005 година се заплени вкупно 78.5 кг, а за 2006 година е наведена заплена на 66.64 кг, за жал без дополнително објаснување или информации.

Црна Гора за 2005 година наведува заплена на само 10,5 кг хашиш, а за 2006 година никаква заплена. Сепак, заплена на марихуана е зголемена од 367,5 кг на 1.114 кг кои се сметаат дека се од висок квалитет (висока концентрација на ТХЦ, без дополнителни информации за процентот).

Србија се чини дека е најмногу погодена од производите на канабис, а во овој период запленила значително големо и значајно количество на хашиш: 3.350 кг во 2004; 8,020 кг во 2005 и 60.355 кг во 2006 година. Сличен е и случајот со заплена на марихуана: 3.901,9 кг во 2004; 1.142 кг во 2005 и 1.817,3 кг во 2006 година.

Поранешната Југословенска Република Македонија ги презентираше бројките и од царинската администрација и од полицијата. Двете институции заедно во 2006 година заплениле вкупно 604 кг марихуана, Министерството за внатрешни работи за 2005 година наведува дополнителни 203 кг (без дополнителни информации за царинската администрација). Како што покажуваат наведените студии на случај, 75% од марихуаната заплена од страна на полицијата во 2006 година се заплени во три истраги на трговија на марихуана од Албанија. Хашишот изгледа дека игра помала улога, само 3.3 кг во наведениот период (2005–2006).

Како што беше кажано: во однос на побарувачката, Европа е веројатно најпрофитабилниот пазар на канабис во светот. Близината до таквиот пазар и важноста на " Балканските рути " индицираат дека трговијата со дрога и натаму ќе биде во фокусот на внимание на органите за спроведување на законот во иднина барајќи собирање на точни податоци и анализа.

3.1.3 Огледување на опиум, афион и недозволено производство на опијати

Во 2005 година, експертите забележаа неколку позитивни работи: вкупната површина на која се одгледува афион и опиум е намалена во три главни изворни земји²⁵. Ист е случајот со глобалното производство на опиум, додека глобалните заплени на опијати (хероин, морфин и опиум) се зголемени, особено во Југоисточна Европа. Глобалното производство на опиум се проценува на 4.620 метрички тони. Авганистан кој во 2005 година го држи најголемиот дел од глобалното производство (со 4.100 метрички тони, околу 89%) го зголеми производството во 2006 година на 6.100 метрички тони.

²⁵ Авганистан, Мианмар и Народна Демократска Република Лао (ЛАО НДР)

Одгледувањето опиум и афион и натаму се шири во Авганистан, со што се финансираат воените активности на Талибан, а се поддржуваат и Исламистичките терористи. Напорите за контрола на дрогата од страна на меѓународната заедница се уште не се доволно успешни. Околу половина милион луѓе се верува дека се вклучени во трговијата со опијати во Авганистан, обрт на средства што се проценува на околу 45 милијарди американски долари годишно.

УНОДЦ проценува дека 72% од опиумот се претвора во хероин во Авганистан. Во 2005 година произведени се околу 410 метрички тони хероин, најголем дел префрлени во Европа и Русија²⁶, а во 2006 година со најмалку 500 метрички тони. Околу 10.000 тони хемикалии, вклучувајќи и 1.000 тони ацетик анхидрид се потребни за овој процес.

Агенцијата за контрола на дрогата Таџик проценува дека постојат повеќе од 400 лаборатории на хероин во Авганистан²⁷. Поголем дел од хероинот што се консумира во Европа е базиран на опиумот од Авганистан (90%). Турција, поради својата географска позиција и натаму е главниот коридор за трговија на хероин покрај Балканските рути кои и натаму претставуваат главен канал за трговија на опијатите кон Европската Унија. На овој пазар доминираат Турски и други криминални групи, главно Албански организирани криминални групи²⁸. Во очекување на натамошниот транспорт кон Западна Европа, хероинот често се складира во земјите покрај Балканската рута. Двојната употреба на Балканската рута за шверц на хероин и на екстази од ЕУ вреди да се забележи²⁹.

Албанија е една од најважните транзит земји за трговија на хероин и општа дистрибуција од Авганистан преку Југоисточна Европа, без разлика на зголемувањето или намалувањето на бројките за трговија на хероин (2004: 91 случај со 152 извршители; 2005: 67 случаи со 116 извршители; 2006: 90 случаи со 196 извршители). Албанските криминалци увезуваат хероин во тесна соработка со Турските, Македонските и Косовските трговци. Обично, транспортот се организира со камиони, автобуси и автомобили преку двете копнени рути, или Турција–Бугарија–Поранешна Југословенска Република Македонија–Албанија или Турција–Бугарија–Поранешна Југословенска Република Македонија– Косово– Албанија. Поголем дел од хероинот стигнува до Грција, Италија и натаму кон други области на проектот кон пазарите во северниот дел на ЕУ. Само мал дел од хероинот останува во Албанија за се поголемиот домашен пазар. Целиот временски период, Албанија наведува заплени на средно големи количества хероин кои изнесуваат околу **317 кг** (2004: 165.0; 2005: 40.9 и 2006: 120.0 кг). Албанија е единствената област на проектот која наведува уништување на афионски полиња (2004: 695 и 2006: 580).

Конфискацијата на 34 тони ацетик анхидрид (хемиски прекурзор за хероин) што ја наведува **Босна и Херцеговина** за 2005 година, зборува за постоењето на трговија со хемиски прекурзори што се користат за производство на дрога што ја преминуваат границата на Југоисточна Европа. Сепак, не се наведени податоци за трговијата со хероин (случаи, обвинувања, извешители). Заплената

²⁶ УНОДЦ Извештај за дрогата во светот, 2006.

²⁷ Извештај на Еурпол за дрога 2006.

²⁸ Во овој контекст „Албанци,“ се сметаат дека се лица кои се идентификуваат себе си како такви врз основа на нивната култура, историја, јазик, традиции или потекло, без разлика на тоа дали живеат во Албанија, Косово, Црна Гора, Србија или на друго место.

²⁹ Еурпол извештај за дрогата 2006.

на хероин е на релативно ниско ниво и изнесува **78 кг** (2005: 68.53 кг и во 2006: 9.24 кг) во наведениот временски период. Усвојувањето на Националната Стратегија за спречување на употреба на наркотични дроги и основањето на Независна Комисија за борба против дрогата во рамките на Советот на Министри се уште се на почетно ниво и се очекува да започнат со имплементација во 2007 година.

Хрватска ја истакнува својата географска положба и Балканската рута која минува низ земјата, како многу важна за трговците со хероин. Хрватска наведува дека Албанските организирани криминални групи од Албанија и “Поранешната Југословенска Република Македонија” делувајќи во тесна соработка со Турските организирани криминални групи доминираат во организираниот шверц со хероин. Сепак, не се наведени податоци за трговија со хероин (случаи, обвинувања, извешители), запленилите варираат и изнесуваат за севкупниот период околу **163 кг** (2004: 114.4 кг, 2005: 27.1 кг и 2006: 21.6 кг).

Косово наведува дека хероинот е најприсутна дрога. Заплени од голем размер би можеле да се реализираат со меѓународно концентрирана и координирана акција, без да ја забораваме запленилата на 500.4 кг во Австрија, Германија, Италија, Швајцарија, Србија, Бугарија и Албанија во врска со истрагите на Косово во 2004 година. Не се наведени податоци за трговијата со хероин (случаи, обвинувања, извршители). Вкупно, Косово во дадениот период запленило **74.53 кг** (2004: 23.2 кг, 2005: 36.5 кг и 2006: 14.65 кг). Американските разузнавачки служби неодамна информираат за се поголемо количество на опиум што се одгледува во тој дел, и дека од таму се набавуваат главните резерви за работа на неколку големи лаборатории на хероин на Ослободителната Војска на Косово (ОВК/УЧК) кои функционираат во областа на Урошевац на Косово, иако се смета дека сиров опиум се носи во лабораториите од или преку Турција (можеби и сиров опиум од Авганистан).³⁰

Црна Гора известува дека хероинот на домашниот пазар обично се меша со различни супстанции. Податоци за трговија со хероин не се наведуваат (случаи, обвинувања, извешители). Во дадениот временски период, запленилите на Црна Гора се некаде околу **22 кг** (2005: 17.6 кг и 2006: 4.0 кг).

Хероинот е втора најприсутна друга на **Српскиот** пазар, а најголем дел од неа доаѓа од Авганистан преку Албанија и “Поранешната Југословенска Република Македонија” Бугарија, Косово и е наменета за Германија, Швајцарија, Шпанија, Велика Британија и Скандинавските земји. Околу 10% од хероинот останува во земјата за локалните консументи. Во последните три години, Србија заплени повеќе од 1.508 кг (2004: 469.6 кг, 2005: 342 кг и 2006: 696.6кг). Ова количество– во споредба со останатите области на проектот кои сите заедно во овој временски период имаат запленилото исто количество колку Србија во 2006 година– претставува добар резултат и јасен знак за добро развиен пазар на хероинот во Југоисточна Европа, канали кои добро функционираат ширум областите на проектот, како и ефикасни агенции за спроведување на законот во Србија.

“Поранешната Југословенска Република Македонија” ја проценува годишната потрошувачка на хероин на околу 300 кг. Податоци за трговијата со хероин не

³⁰ 25 октомври 2005 година, Американски Совет за Косово,
<http://www.savекосово.org/дефолт.асп?п=4&леадеp=0&сп=42>

се наведени (случаи, обвинувања, извршители). Вкупно, во дадениот период земјата запленила **245 кг** хероин (2005: 69.3 кг и 2006: 151.9 кг– од кои 147 кг биле заплени во две операции на граничните премини Кафасан и Ново Село, и дополнителни 24 кг биле заплени од страна на царинската администрација). “Поранешната Југословенска Република Македонија” е единствената област од проектот која известува за заплена на некои 3 кг опиум во 2006 година. Не се откриени лаборатории за производство на хероин.

Да резимираме: Во последните три години, повеќе од 1.000.000 кг хероин нашле пат од Авганистан преку Југоисточна Европа до Западна Европа. Запленилите на хероин во областите на проектот во последните три години изнесуваат нешто повеќе од 2.500 кг: покрај многу важната Балканска рута најмногу 0.25% од расположивиот хероин можело да се заплени.

Покрај тоа, домашните пазари на корисници се зголемуваат. Како еден пример, УНОДЦ првпат ги означиле земјите од Југоисточна Европа како земји со “одредено зголемување” во употребата на хероин и други опијати³¹. Слично на новите земји членки на ЕУ, областите на проектот се уште изгледа дека имаат проблеми со хероинот и имаат пофлуидна ситуација, но засега разубавачките информации се фрагментирани и слаби. Експертите проценуваат, дека ќе има иста ситуација како во земјите од Западна Европа– односно зголемување на пазарите на побарувачка на хероинот и дополнително ширење на набавката и побарувачката.

3.1.4 Кокаин

Кокаинот се произведува од листови на кока што се одгледува во Јужна Америка. Површината засадена со кока (159.500 хектари) остана стабилна и во 2005 година, и 28% под максималното ниво забележано во 2000 година (221.300 хектари). Погolem дел од коката и натаму се одгледува во Колумбија (54%), по што следи Перу (30%) и Боливија (16%)³². Глобалното производство на кокаин достигна 910 метрички тони во 2005 година. Потенцијалното производство на кокаин во Перу изнесуваше 180 метрички тони во 2005 година и 90 метрички тони во Боливија. Речиси 25% од корисниците на кокаин во светот (околу 3 милиони луѓе) живеат во Западна и Централна Европа.

Иако примарно наменет за пазарот во Северна Америка, значителен дел од кокаинот се пренесува од Јужна Америка во Европа преку Атлантскиот океан најчесто по воздух или по вода, главно преку Шпанија и Холандија, а кокаинот исто така се почесто доаѓа во Југоисточна Европа преку пристаништата на Јадранското Море (во Грција, Црна Гора, Хрватска и Албанија). Трговијата со кокаин што се изведува по море обично вклучува и поголеми количини (но и подобар квалитет) од овој вид на наркотик. Големите пратки кокаин главно имаат карактер на транзит, транспортирани се по копнен пат и од север и од југ со камиони, често спакувани во шишиња и наменети за пазарите во Европската Унија. Помали количества кокаин пристигнуваат главно со курири по воздушен пат, скриени во багажите и облеката, со возила и бродови или со експрес поштенски сервис.

³¹ УНОДЦ, Извештај за дрогата во светот. 2006

³² ibid

Брзите бродови, товарните носачи и контејнерските бродови и натаму се најчестите средства за пренесување на дрогата во регионот, но трговците исто така користат и воздушен истовар во меѓународни води. Во 2005 година, Колумбиските органи дури и информираа за заплена на подморница која била во фаза на изградба³³. Криминалните групи вклучени во трговијата со кокаин се добро организирани и имаат ефикасни стратегии за транспорт.

Поради подобрата соработка меѓу службите за спроведување на законот и подобрената размена на разузнавачки информации, континуирано се зголемуваат заплени на кокаин ширум светот и тоа на 18% во 2004 година (588 метрички тони), највисоката цифра што некогаш е забележана. Одредени подобрувања се забележани и во областите на проектот:

Албанија во овој временски период заплени 9,1 кг кокаин и само неколку случаи во кои кокаинот бил пренесуван во Грција и Италија. До денес во Албанија, цената за кокаин е ЕУР/35,000.

Босна и Херцеговина кажува многу малку и има значително намалено количество на заплена на кокаин 30,9 кг (2005) и 1,6 кг (2006).

Хрватска информира за се поголем домашен пазар за кокаинот и помал проблем со трговијата. Заплени постојано и значително се намалуваат од 17,6кг (2004) на 9,0 кг (2005) на 5,6 кг (2006). Иако во 2005 година, единствените проблеми се лоцирани на воздушните пристаништа, Хрватска споменува "позначителни и поголеми заплени на кокаин поврзани со морскиот сообраќај" главно преку терминалот за контејнери на пристаништето во Ријека, пристаништето Пломин итн. Можеби пристанишната администрација, специјализираните царински органи и канцеларијата на јавниот обвинител имаат други бројки и податоци, кои не се доставени преку Минис терството за внатрешни работи.

Косово истакнува дека постои пазар на корисници на кокаин, а исто така наведува без дополнителни информации за неверојатна заплена на 1,72 кг кокаин во 2006 година, додека во двете претходни години заплени биле 10 грама (2004) или 3,8 кг (2005).

Црна Гора во основа не наведува информации и информира само за заплена на 30 грама (2005) и 300 грама (2006). Сепак, според Меѓународниот извештај за контрола на наркотици 2007³⁴, Црна Гора учествувала во заедничка акција со Србија и Италија на крајот на 2004 година и во првата половина на 2005 година (види подолу).

Србија информира дека кокаинот е присутен на локалниот пазар, но главно поголемото количество е наменето за транзит. Според одговорот на Србија, бродовите од Јужна Африка пристигнуваат на пристаништата во Грција, Италија, Албанија и Црна Гора од каде што подоцна се врши транспорт до Србија. Во текот на изминатите три години, Србија запленила 48 кг кокаин (2004: 15,5кг во една заедничка истражна операција со други полициски сили, главно агенции за спроведување на законот од Италија, Србија запленила 10кг кокаин и помогнала во запленивањето на 190кг во Италија; 2005: 5,3 кг и 2006: 12,9 кг).

Поранешната Југословенска Република Македонија информира за намалување на бројките од 11 кг (2005) на 0.5 кг (2006). Не се дадени дополнителни информации.

³³ Извештај на Еуропол за дрогата 2006; ова пловило ќе можело да транспортира 15 тони кокаин преку Карипското Море.

³⁴ Биро за меѓународни наркотици и прашања за аспроведување на законот, март 2007 година, INCB, Извештај 2007, прво издание

3.1.5 Преглед на заплените во сите области на проектот (кг и единици)

Држава	Дрога	2000	2001	2002	2003	2004*	2005	2006
Албанија	Хероин	47.00	4.50	71.71	114.48	155.93	40.9	120.0
	Кокаин	4.00	0.30	0.00	1.30	2.40	2.80	3.90
	Цаннабис (цвет)	6,604.00	6,915.00	13,717.90	7,760.20	4,544.20	8,332.00	6,754.20
	+ растение					+7,3757	+332,186	+ 74,052
	Цаннабис (стебло)	-	-	-	-	1,185.00		Маријуана анд хасхисх ин он фигуре + 0.95 лтр
	+ масло							
	Екстази/ у	-	-	-	-	10	-	-
	Амф. / у	-	-	10	50	-	-	-
Босна и Херцеговина	ЛСД/ дози					-	-	-
	Хероин	0.38	1.90	3.27	-	5.04	68.53	9.24
Хрватска	Кокаин	164.40	-	0.24	-	-	30.86	1.61
	Цаннабис (цвет)	127.98	467.59	919.55	-	168.19	318.51	336.14
	+ растение						+ 1,956	+ 9,952
	Цаннабис (стебло)	-	0.06	-	-	-	11.86	137.38
	+ масло							
	Екстази/ у	-	-	1,212	-	-	3,387	93 + 4.72 кг
	Амф. / у	-	-	117,00	-	-	4.71	2.53
	ЛСД/ дози						-	-
Србија и Црна Гора 2006/20 07	Хероин	7.04	19.57	46.36	85.73	114.40	27.10	81.60
	Кокаин	913.13	1.49	3.37	380.77	17.60	9.00	5.60
	Цаннабис (цвет)	797.50	737.91	608.07	435.04	428.20	983.20	202,40
	+ растение							2,699
	Цаннабис (стебло)	1.04	4.56	2.11	2.28	5.90	53.40	12,90
	+ масло							
	Екстази/ у	9,979	12,906	11,0632	29,840	27,048	33,601	16,340
	Амф. / у	2.12	0.93	28.03	3.81	7.20	14.30	11.60
Србија	ЛСД/ дози					60	21	21
	Хероин	-	62.52	43.46	263,00	469.60	342.01	696.56
Србија	Кокаин	-	3.72	1.96	5.34	15.47	5.32	12.88
	Цаннабис (цвет)	-	1,230.22	774.28	1,464.96	3,901.87	1,142.00	1,817.32
	+ растение					-	-	-
Србија	Цаннабис (стебло)	-	4,534,00	6,814,00	648.10	3,350.10	8,020,00	60,335.00
	+ масло							
	Екстази/ у	-	10,811 +0.08 кг	10,000	76,194	9,260	7,539	18,966

Црна Гора (од 6/2006	Амф. / у	-	0.09	-	113.10	6.10	1.10	26.30
	ЛСД/ дози				167	102	1,013	-
	Хероин						17.60	4.00
	Кокаин						0.03	0.29
	Цаннабис (цвет) + растение						367.5	1,114.00
	Цаннабис (стебло)						-	-
	+ масло						10.50	0.00
	Екстази/ у						-	0.33
	Амф. / у						-	-
	ЛСД/ дози						-	-
Косово	Хероин	-	0.82	6.11	46.78	23.28	36.48	14.65
	Кокаин	-	0.04	1.41	8.48	0.01	3.79	1.72
	Цаннабис (цвет) + растение	-	30.72	48.05	30.82	23.29 +7,983	55.30 +31,158	66.64
	Цаннабис (стебло)	-	-	-	-	0.95	0.21	0.38
	+ масло							
	Екстази/ у	-	4	50	40	56	39.5	?
	Амф. / у	-	0.03	0.02	-	12.0	13.12	23.8
	ЛСД/ дози					-	-	?
	Хероин	90.79	110.88	28.57	66.15	242.00	69.30	151.90
	Кокаин						-	2.90
“Поранешна Југосло- венска Република Македонија ”	Цаннабис (цвет) + растение	4.689	5.860	0.342	0.342	0.131	11.0	0.54
	Цаннабис (стебло) + масло	1,333.40	99.12	29.23	180.68	550.00	203.20	408.20 + 545 сеедс
	Екстази/ у	427.52	309.85	258.41	423.56	-	3.20	0.16
	Амф. / у	280	45	18,341	-	-	2,857	1,327
	ЛСД/ дози	-	-	7.02	-	-	1.80	-
	Хероин						-	-

*Податоците за 1998–2004 се земени од УНОДЦ Извештајот за дрога во светот 2005. Податоците за 2004 година се земени од Стратешките извештаи на *Меѓународната Контрола на наркотици* за 2003 и 2004, а исто така и податоците за 2005–2006 се земени од одговорите на областите на проектот на прашалниците од 2006 и 2007 година.

3.2 ТРГОВИЈА СО ЛУЃЕ³⁵

Глобално гледано, се уште постои недостиг на информации за опсегот на овој вид на криминал, а различните истражувања и извештаи откриваат дека одвај и да постои добра статистика или бројки³⁶, а напорите за борба против трговијата досега беа помалку или повеќе некоординирани и неефикасни³⁷, иако трговијата со луѓе (ТХБ) ја зафаќа агендата на владите во целиот свет веќе неколку години³⁸.

Иако е неизбежно некои жртви на трговија со луѓе да влезат во една земја како илегални мигранти, поради методите што ги користат трговците, трговијата со луѓе и криумчарењето на мигранти се две многу различни области на криминал³⁹. Наспроти концептот на криумчарењето на мигранти кој се фокусира на илегалното преминување на граници, трговијата со луѓе значи прекршување на индивидуалните права преку експлоатација и тоа често преку организирани криминални мрежи. Така, не станува збор за миграциска политика, туку повеќе за заштита на жртвите и нивните права и казнување на трговците и нивните соработници.

Трговијата со луѓе е со повеќе лица и е постојан проблем со глобален размер⁴⁰ и главно "криминал на подземјето" кој треба да се сузбие со обемен пакет мерки (на пример, имплементација и хармонизирање на легислативата за трговија со луѓе⁴¹, вклучувајќи и поголеми казни⁴²; намалување на побарувачката, зацврстување на мерките за контрола на границата; засилување на меѓународната соработка и истраги во спроведувањето на законот поддржани со пристап до заедничка целна група (заеднички истраги); подобрувања во истрагата, заплената и конфискацијата на имотот стекнат со трговија со луѓе; заштита на жртвите и сведоците; помош при репатријацијата).

³⁵ Конвенција на Обединети Нации против транснационалниот организиран криминал (Палермо Конвенција) и поврзаните Протоколи за спречување, сузбивање и казнување на трговијата со луѓе, особено на жени и деца (усвоена и отворена за потпис на 15 ноември 2000 година) се ратификувани од страна на сите области на проектот. Види исто, Конвенција на Советот на Европа за акција против трговијата со луѓе (усвоена и отворена за потпис на 16 мај 2005 година).

³⁶ Центар на ОН за меѓународна превенција на криминал (СICP) основаше база на податоци која вклучува податоци од повеќе извори за глобалните трендови, националните рути и опсегот на трговијата со лице и криумчарење на мигранти, како и податоци за жртви и извршители на трговија со луѓе и реакцијата на системите за кривична правда на оваа криминална активност. Овој вид на база на податоци е првата од овој вид и е навистина потребен механизам за олеснување на составувањето на стратегии за борба против трговијата и на национално и на глобално ниво, 5 јуни 2007. http://www.unodc/trfficking_programme_outline.html

³⁷ УНОДЦ Извештај за „трговија со луѓе: глобални модели, објавен на 24 април 2006 година.

³⁸ Посеопфатни информации: Совет на Европа, Извештај за ситуација од 2006 за организираниот и економски криминал во Југоисточна Европа,, глава 3.2, септември 2006 година

³⁹ Трговија на луѓе заради сексуална експлоатација во ЕУ: Перспектива на Еуропол, јануари 2006 година

⁴⁰ УНОДЦ, Извештај „Трговија со луѓе: глобални модели, 24 април 2006 година, идентификува 127 земји на потекло, 98 транзит земји и 137 земји на дестинација,,.

⁴¹ Дополнителни информации: Проектот ЛАРА на Советот на Европа за реформи во кривичното право во Југоисточна Европа за трговија со луѓе, јули 2002-октомври 2003 и Еуропол „Законодавство за трговија со луѓе и илегално криумчарење мигранти,, последно ажурирање октомври 2005 година

⁴² Во 2006 година, Еуропол наведува затворски казни од 18 до 23 години кои им се изрекувале на трговците во Велика Британија. Така, трговијата со луѓе повеќе не е криминално дело кое може да се смета дека носи „мал ризик,,.

Поддржани од меѓународните и европските тела и програми, сите области на проектот се фокусирале на овие прашања доста рано, ја спровеле неопходната легислатива, се согласуваат да поддржат еден регионален пристап⁴³, воспоставија рамка за добивање привремени дозволи за престој и програми за заштита на жртви/сведоци, усвоија стратегии и акциони планови за борба против трговијата со луѓе.

Спроведувањето на сите овие меѓународни стандарди и мерки "на терен" и натаму претставува проблем, а тоа исто така може и да ги објасни потешкотиите во прецизното квантифицирање на големината на овој вид на криминал и неговото откривање како организиран криминал. Многу напори на агенциите за спроведување на законот се фокусираат само на видливите делови на трговијата со луѓе, на пример на некои случаи на силување, незаконски притвори и затворање, сериозни телесни повреди, грабеж и кражба (на документи), илегална миграција итн., во голема мера игнорирајќи ги организациските структури што стојат зад тоа. Дополнителен проблем се јавува со фактот дека жените со кои се тргувало многу често молчат за трговците за да ги зачуваат своите семејства кои се под закана од организираните криминални групи.

Трговијата со луѓе⁴⁴ е сериозен проблем во Југоисточна Европа веќе некое време. Регионот се користи како транзит рута и како место на потекло, но исто така, а и се повеќе како место на дестинација. Уште повеќе, близината до местата на потекло како што се Молдова, Романија, Украина од една страна и влезните области во ЕУ, како што се Грција и Италија, од другата овозможува на криминалните мрежи на трговија од областите на проектот тесно да соработуваат. Поради тоа, Работната група на Пактот за Стабилност за трговија со луѓе ги повика земјите од регионот да состават сеопфатни национални Планови за акција против трговијата со деца и да ги имплементираат истите што е можно побрзо⁴⁵. Областите на проектот, сепак, исто така треба да работат и согласно стандардите на ЕУ⁴⁶. Со оглед на важноста на Балканската рута за криумчарење и трговија, различните стоки кои се барани на пазарите во Европа, не изненадува тоа што голем број на лица кои се жртви на трговија, особено жените, транзитираат преку оваа рута⁴⁷.

⁴³ Конференција за регионална соработка во борбата против трговијата со луѓе, Стокхолм, 9 јуни 2006 година, Мек Кинли, Генерален Директор на ИОМ, во својот воведен говор истакнува дека „ова претставува пример за некои земји членки на Европската Унија,„

⁴⁴ Според Член 3 (а) од „Протоколот за трговија,„ „трговијата со луѓе ќе значи регрутирање, транспорт, пренос, засолнување или примање на лица со закана или употреба на сила или други форми на изнуда, грабнување, измама или лага, или пак со злоупотреба на моќта или злоупотреба на позицијата на ранливост или давање или примање исплати или бенефиции со цел добивање согласност на лице кое има контрола врз друго лице заради експлоатација. Експлоатација ќе вклучува во најмала рака, експлоатација на проституирање на други или други форми на сексуална експлоатација, присилна работа или услуги, ропство или практики слични на ропството, сервилност или отстранување на органи,„ Сепак, овој извештај намерно не ги опфаќа прашањата на илегалното посвојување на деца, трговијата со човечки органи или детската порнографија; иако сите тие се аспекти на трговијата со луѓе.

⁴⁵ РГ на Пактот за Стабилност за трговија со луѓе, 6 состанок за борба против трговијата, Белград 23-24 март 2004 година, Заклучоци и извештај за напредок, Портгрож, 7 јуни 2004 година.

⁴⁶ Рамковна одлука на Советот на ЕУ, „Трговија со луѓе и за борба против сексуалната експлоатација на деца и детска порнографија,„ 19 јули 2002 година, Директива на Советот на ЕУ за краткоточни дозволи за престој на жртвите на трговија, и понеодамна, Обраќање до Комисија- Кон ЕУ Стратегија за правата на детето, СОМ (2006). 367, 13.2.2007 година

⁴⁷ Затоа, Работната Група на шефови на Полиции на Европската Унија му даде задача на Еуропол уште во 2002 година да состави еден општ Акционен План за трговија со луѓе, како и специфичен Акционен План за трговија со луѓе од идентификувана проблематична земја (Бугарија)

Се уште не е јасно дали постои вистинско намалување во бројот на лица со кои е тргувано или преку Југоисточна Европа кон ЕУ или пак е тоа тренд на промени во смисла на тоа дека изгледа дека станува повеќе збор за “внатрешна трговија” во некои области на проектот а помалку за “скриен пазар”. Како и да е, врз основа на одговорите на прашалникот и неодамна објавената анкета на УНОДЦ за областите на проектот, може да се каже следново:⁴⁸

Албанија информира за првите девет месеци од **2004 година**, 13 организирани криминални групи кои учествувале во 74 регистрирани случаи на трговија со жени заради сексуална експлоатација и девет случаи на трговија со малолетници извршени од страна на 126 извршители. За **2005 година**, полицијата информира за три организирани криминални групи вклучени во 30 случаи на трговија со жени и 10 случаи на трговија на малолетници извршени од страна на 64 извршители.⁴⁹ Во **2006 година**, Албанија информира за четири организирани криминални групи вклучени во 27 случаи на трговија со жени и 2 случаи на трговија со малолетници, извршени од страна на 32 извршители. Гледајќи го временскиот период (2004–2006), не е значајно кога се извршени овие злосторства, вкупно имало барем 20 организирани криминални групи вклучени во активности на трговија со луѓе, 131 случај на трговија со жени, 21 случај на трговија со малолетници и 222 извршители. Со оглед на бројките дадени за претходните години, сите бројки за трговија со луѓе (случаи, жртви, извршители, организирани криминални групи), јасно е дека сега тие се намалуваат.

Како и да е, според УНОДЦ, Албанија е прво транзит земја (“многу високо”) главно за жртвите тргувани од Молдова, Романија и Украина во Грција, Италија и Велика Британија. Второ, тоа е земја на потекло (“многу високо”), а земјите на дестинација се главно Белгија, Грција, Италија, Холандија и Велика Британија, а во помал степен и Германија. Трето, Албанија е земја на дестинација (“средно”) за оние од Молдова, Романија и Украина. И конечно, официјалните бројки се под знак прашалник, а според бројките од Канцеларијата на Јавниот Обвинител и невладините организации, темната бројка може да биде барем исто толку голема колку и регистрираните случаи.

Босна и Херцеговина (БиХ) наведува зголемување на бројките и споменува исто така дека сексуалната експлоатација станува се потајна и софистицирана (приватни станови, служби за придружба, интернет). Бројот на истрагите кои се во тек и оние кои се иницираат постојано се зголемува од 40 (**2004**) на 68 (**2005**) и 90 (**2006**). Бројот на жртви соодветствува на овој приказ (54, 66, 71). Постои и јасна промена кон домашни жртви (постојано се зголемува од 2004, во 2006: 44%) или жртви од соседните области на проектот, кои се чини дека имаат не толку насилен третман и подобри услови за живот и во моментот, главно го сервисираат домашниот пазар. Во 2006 година, вкупно 77 извршители на трговија на луѓе и слични злосторство биле под истрага (2005:59). Извршителите вклучени во трговијата со луѓе се повеќе се државјани на БиХ, често и сопственици на ноќни клубови или имаат бизнис врски со други сопственици на барови. Не се дадени цифри за вклученоста на организирани криминални групи.

⁴⁸ УНОДЦ Извештај за тргувани лица 2006.

⁴⁹ Во истиот временски период, Канцеларијата на Јавниот Обвинител на Албанија информира за 409 случаи на трговија со жени со 439 извршители.

Според УНОДЦ, БиХ, прво е земја на транзит (“високо”) главно за жртви од Бугарија, Молдова, Романија, Украина за во Италија и другите земји од Западна Европа. Второ, таа е земја на дестинација (“висока”) за жртвите кои доаѓаат од Бугарија, Молдова, Романија, Украина, но исто така и за Белорусија, Казахстан и Руската Федерација. И конечно, БиХ е земја на потекло (“средно”) жртвите се пренесуваат во Хрватска, Германија, Италија, Холандија, Шпанија и Велика Британија. Жртвите се главно жени и девојки, жртви на сексуална експлоатација.

Хрватска информира дека нејзиниот пазар на трговија е мал и дека овој криминален феномен се фокусира на помладите жени и нивната сексуална експлоатација. Во **2004 година** вкупно 4 случаи на трговија со луѓе се регистрирани со 11 извршители и 19 жртви. Во **2005 година**, регистрирани се 5 случаи на трговија со луѓе со 8 извршители и 6 жртви. Само еден случај е поврзан со организираните криминални групи. Во **2006 година**, регистрирани се вкупно 6 случаи со 18 извршители и 13 жртви. Два случаи се поврзани со организираните криминални групи. Во овој временски период, најголем дел од жртвите потекнувале од Хрватска и соседните области на проектот или соседните земји од Југоисточна Европа. Малите бројки, националноста на трговците и жртвите и само 3 случаи со вклучување на организираните криминални групи сугерираат дека не постои голема организирана криминална мрежа, но тоа исто така го покажува и постоењето на поголема црна бројка на случаи на трговија со луѓе.

Според УНОДЦ, Хрватска општо гледано се рангира на “средно ниво” како земја на дестинација (за жртвите од Украина) или транзит (за жртвите од Бугарија, Молдова, Романија, Украина и други Централни и Југоисточни земји од Европа кон други земји на ЕУ) и како земја на потекло (особено за Австрија, Италија и Шпанија).

Косово ги ажурираше своите извештаи. Во **2004 година**, регистрирани се 85 случаи со 70 извршители и 58 жртви. Во **2005 година**, бројките се намалени на 70 случаи со 92 извршители и 55 жртви. Во **2006 година**, бројките повторно се зголемени на 78 случаи со 97 извршители и 64 жртви. Иако бројот на жртви од Косово е наведено дека значително се намалил, а поголем дел од извршителите (многу повеќе од 50%) и жртвите се Косовари или Албанци (во 2006 година, 15 биле малолетници, под 18-годишна возраст, најмладата 13 години), доѓале од соседните области на проектот или соседните земји на Југоисточна Европа. Информации за вклученоста на организираните криминални групи, не е наведена. И во последно време, повеќето од жртвите имаат валидни документи и договори за работа, и може да се забележи се поголем тренд на доброволна проституција, па изгледа дека трговците обезбедуваат подобри животни услови и плата.

УНОДЦ го класифицира Косово како место на транзит (“високо ниво”) за жртвите од Белорусија, Молдова, Романија, Руската Федерација и Украина за да бидат пренесени кон Албанија, Босна и Херцеговина, Италија и други Западно-европски земји и Црна Гора и Србија. Второ, Косово е место на дестинација (“високо”) а жртвите се тргуваат од Молдова, Романија, Украина, но исто така и од Бугарија и Руската Федерација. И конечно, Косово е место на потекло (“средно”) за жртвите тргувани во Италија и Австрија, но исто така и во Велика Британија.

Црна Гора наведува дека трговијата со луѓе се намалува. Иако за временскиот период од 2000 до 2004, имало вкупно 10 случаи со 31 извршител кои наводно дејствувале во седум организирани криминални групи, во 2005 регистрирани се само три случаи со само три извршители и трговија на 23 жртви. Во 2006 година, Црна Гора наведува само еден случај и повторно со еден извршител (жена).

Извештајот на УНОДЦ е објавен во април, така што нема анализа во однос на Црна Гора.

Србија уште во 2003 година⁵⁰ наведува вкупно 17 случаи на трговија со 49 жртви извршени од страна на 106 извршители кои претставуваат 16 различни организирани криминални групи. Феноменот на домашно, внатрешно тргувани лица, малолетници особено, изгледа дека е во пораст. Во 2004 година, околу 10 организирани криминални групи со околу 100 членови биле вклучени во трговија со луѓе. Не се дадени бројки за трговија на жени за сексуална експлоатација за 2005 година. Во 2006 година, повторно имало 36 случаи извршени од страна на 77 извршители. Затоа, може да се каже дека во 2005 година, за која не се дадени бројки, одреден број од случаите биле под истрага, и тоа од 20 до 30 случаи. Србија наведува дека најголем дел од случаите биле реализирани со вклученост на организирани криминални групи.

Според Извештајот на УНОДЦ за трговија, Србија и Црна Гора, прво биле земја на транзит ("висока") за жртвите од Централна и Југоисточна Европа во Босна и Херцеговина, посебно од Молдова, Романија и Украина кон Италија и други Западно-европски земји. Второ, тие се наведени како земја на дестинација ("средно") главно за жртвите од Украина и во помала мера, Молдова, а како земји на потекло ("средно") за Холандија и Шпанија.

Поранешната Југословенска Република Македонија од една страна наведува дека меѓу 2.000 и 4.000 жени се тргувани низ земјата кои генерирале годишен профит стекнат со криминал од околу 30 милиони евра. Сепак, од друга страна, наведени се само 21 случај во **2004 година** кој вклучува 13 криминални групи со 52 извршители. Бројките исто така се мали и за **2005 година** за која се наведени 12 случаи со 40 извршители. Во 2006 година, бројките повторно опаѓаат на три случаи со 4 извршители, од кои двајца во еден од случаите принудувале мајка да ја продаде својата 7-месечна ќерка во Грција. Во ниту еден од случаите не е наведена организирана криминална група.

Според УНОДЦ, оваа земја е прво земја на транзит ("висока") главно за жртвите од Бугарија, Молдова, Романија, Украина кон Албанија, и делумно од таму преку Италија кон Франција и Велика Британија, но исто така и од другите Централни и Југоисточни земји кон Косово, Црна Гора и Србија. Покрај тоа, таа е земја на потекло од средно ниво за жртвите тргувани кон Италија, а како земја на дестинација е за жртвите од Бугарија, Молдова, Романија и Украина.

Следниов заклучок може да се изведе за трговијата со луѓе во Југоисточна Европа⁵¹:

⁵⁰ UNICEF/UNOHCHR/OSCE (2004) p.116

⁵¹ Дополнителни и повеќе информации: Совет на Европа: Извештај за ситуација за организираниот и економскиот криминал во Југоисточна Европа, септември 2006 година.

Во однос на квантитетот, трговијата со луѓе во ЈИЕ изгледа дека се намалува или барем станува помалку видлива (“микро бордели”) и се повеќе регрутацијата и трговијата во првата фаза се реализираат во земјата на потекло или во блиските области. Некои експерти проценуваат дека само 5% од жртвите кажуваат дека биле виктимизирани или пак излегуваат пред владините органи⁵², а идентична анализа постои и во некои други земји членки на ЕУ.

Повеќето од жртвите се домашни жртви или пак, доаѓаат од областите на проектот или соседните земји на Југоисточна Европа. Ова е поврзано со резултатите во однос на тоа дека помалку жртви се враќаат од земјите од регионот во своите земји на потекло, а повеќе жртви се враќаат од земјите на ЕУ во своите земји⁵³.

Сепак, анализата е ставена под знак прашалник, како што покажува следнава табела. Некои области на проектот споменуваат бројки кои не ја одразуваат реалната ситуација, некои не информираат за вклученоста на организираниите криминални групи, некои претпоставуваат дека во секој случај на трговија со луѓе се вклучени организирани криминални групи, некои не информираат константно за овој временски период, некои не презентираат бројки од судството или од невладините организации за да се фрли повеќе светло на црната бројка.

Преглед на трговија со луѓе во сите области на проектот

Област на проектот	Албанија	БиХ	Хрватска	Косово	Црна Гора	Србија	Поранешна Југословенска Република Македонија
2004							
Случаи	83	40	4	85	10 (2000-2004)	?	21
Жртви*	?	54	19	58	?	Околу 150 од 2002	?
Извршители	126	?	11	70	31	100	52
ОК групи	13	?	?	85	?	10	13
2005							
Случаи	?	68	5	70	3	?	12
Жртви*	40	66	6	55		44	?
Извршители	64	59	8	92	31	?	40
ОК групи	3	?	1	70	7	-?	?
2006							
Случаи	?	90	6	78	1	37	3

⁵² Биро НРМ (2005), Трговија со луѓе, Трет и Четврти извештај на Холандскиот национален репортер, Ден Хааг: Биро НРМ (<http://victimology.nl/onpub/national/NL-NRMEngels>). Исто: Четврт Извештај на Владата на Холандија за имплементација на Конвенцијата на ОН за елиминирање на сите форми за дискриминација против жените (CEDAW), 2000-2004.

⁵³ Ова исто така се потврдува и од ИОМ Германија, кој известува за само мал дел од жените кои потекнуваат од областите на проектот, на пример уапсени во Германија кои се враќаат во нивните земји (2003/2004: ниту една, 2005: 1 во Албанија, 1 во Хрватска и 1 во „поранешна Југословенска Република Македонија, но 19 во Бугарија и 23 во Романија).

Жртви*	29	71	13	64	?	?	?
Извршители	32	77	18	97	1	77	4
ОК групи	4	?	2	78	0	?	0

*Само неколку области на проектот прават разлика меѓу бројот на случаи и жртви во однос на жртви жени и жртви малолетници. Заради подобра споредба, бројките на жртвите се собрани заедно.

3.3 КРИУМЧАРЕЊЕ НА ЛИЦА

Глобализацијата придонесува кон значително зголемување на криумчарењето на луѓе, со што криумчарењето на луѓе станува голем глобален бизнис за организирани криминални групи⁵⁴, а типичен криминал со мал ризик, а висок профит, за разлика од трговијата со дрога и оружје или пак пиратериското производство. Миграцијата е мнигу комплексна и како општествено прашање и како криминален проблем. Основните суштински причини се типичните “пух” фактори за принудно раселување на населението, како што се природните катастрофи, војната, религиозните и етничките конфликти, политичкото гонење, животните проблеми, како и сиромаштијата или пак катастрофалната економска ситуација– кои ги мотивираат мигрантите да ја напуштат својата земја. Типичните такви фактори, како што се потребите за поевтина работна сила, сеопфатната социјална безбедност и стабилна економска ситуација, барем релативен просперитет во земјите на дестинација, демократски системи на владеење, политичка и општествена стабилност, и што е најважно, постоечките дијаспори/заедници– го градат критериумот за избор на земја на дестинација која најчесто е земја членка на ЕУ. Криумчарењето на луѓе со криминални синдикати станува една од најсериозните изоляции на човековите права на денешницата– трговија на робови на модерното време.

Конвенцијата на Обединетите Нации против транс–националниот организиран криминал (Палермо Конвенција) и поврзаниот “Протокол против криумчарење на мигранти по копно, море или воздух”⁵⁵ го опфаќаат овој проблем и го дефинираат криумчарењето на мигранти како “обезбедување со цел добивање, директно или индиректно, финансиска или друга материјална корист на влез на лице во држава на која што тоа лице не е државјанин или лице со дозвола за постојан престој” (Член 3, став а).

Сите области на проектот ја имаат ратификувано Конвенцијата и Протоколот, ја имаат спроведено неопходната легислатива со речиси заеднички нивоа на казни и влошувачки околности⁵⁶, а имаат усвоено и стратегии и акциони планови за борба против криумчарењето.

Опфаќајќи ги и предизвиците и можностите за миграцијата во полза на сите е еден од најголемите приоритети за Европската Унија на почетокот на 21–от век.⁵⁷ Затоа, миграциската политика се наоѓа на врвот на агендата веќе некое

⁵⁴ Мигрантите од Азија може да очекуваат да платат повеќе од 30.000 долари за да дојдат во Западна Европа и 60.000 долари за Северна Америка, Интерпол 2006-03, види: <http://interpol.int/Public/ICPO/FactSheets/THB01.pdf>

⁵⁵ Протоколот за миграција беше усвоен и отворен за потпис на 15 декември 2000 година и е во сила од 28 јануари 2004 година.

⁵⁶ Еурпол, легислатива за илегално криумчарење на мигранти, март 2004 година. Анекс II, Споредба на релевантната легислатива за илегална миграција.

⁵⁷ Дополнителни информации: Испраќање од Комисијата– „Зацврстена практична соработка- нови структури, нови пристапи: подобрување на квалитетот на донесување одлуки во заедничкиот

време, меѓу другите работи поврзани со неодамнешното и евентуалното идно проширување на Европската Унија, слободното движење на луѓе и пристап до пазарот на трудот, ксенофобијата и расизмот, како и во однос на економските услови предизвикани со намалувањето на бројот на активното население на ЕУ⁵⁸, со што ќе се засили потребата за легална и поконтролирана легална миграција.

Европската миграциска политика се надградува над заклучоците од Европскиот Совет во Тампере во 1999 година, Хашката Програма од 2004 година и Директивата на Советот на ЕУ за процедури за азил.⁵⁹

Подобрувањето на менаџирањето на надворешните граници на Европската Унија врз основа на стратегијата за интегрирано гранично управување усвоена од страна на Советот во 2006 година има врвен приоритет, особено зацврстување на капацитетите на Фронтекс, воспоставување на процедури за итни ситуации, зацврстување на врските со мрежата на имиграциски офицери за врска итн.

Европскиот Парламент и Советот исто така се покануваат да постигнат набрзо договор за регулирање на воспоставувањето на гранични тимови за брза интервенција во првиот семестар од 2007 година и да го проучат тој модел со другите функции поврзани со границата, како и хуманитарната помош.

Интерпол признава дека "Балканската рута" кон Западна Европа се користи за криумчарење на мигранти од Азиските земји и земјите од Блискиот Исток, преку Иран, Турција и Бугарија⁶⁰. Се поголем број на Европски земји информираат за организираниот криминал од аспект на криумчарење на лица. Според Еуростат, Еуропол и Фронтекс⁶¹, околу 500.000 мигранти годишно пристигнуваат во ЕУ, покрај оние 300.000-400.000 регистрирани баратели на азил, од кои најголем дел доаѓаат од Балканската рута.

Сепак, тешко е да се опише вистинскиот опсег на криумчарење⁶². Цифрите што се претпоставуваат главно се базирани на апликациите за азил кои може да претставуваат само груб показател за вистинската големина на илегалната миграција. Бројките за азил во ЕУ општо гледано, се намалуваат и по спроведувањето на ЕУРОДАЦ, базата на отпечатоци на прсти за баратели на азил, која стана оперативна од јануари 2003 година, "купувањето на азил"

систем за азил на Европа,; Службен весник Ц 67, 18.3.2006, COM (2006) 67; Бул. 1/2-2006, точка 1.18.11

⁵⁸ Населението на ЕУ се очекува да падне на околу 20 милиони во однос на бројот на работници во периодот од 2005 до 2030 година.

⁵⁹ Директивата на Советот за процедура за азил беше усвоена на 1 декември 2005 година, „темелник, на заедничкиот систем за азил во ЕУ.

⁶⁰ Северно Африканската рута се смета дека го носи најголемиот дел од илегални мигранти во ЕУ. Централно и Источно Европските рути стануваат од се поголема важност, додека влијанието на Балтичката рута е намалено. Најчесто употребувани транзит земји за стигнување пред надворешните граници на Европската Унија се Русија (Москва), Украина (Киев), Турција (Истанбул) и со порегионален карактер, некои места во Југоисточна Европа. Дополнителни информации: www.interpol.org

⁶¹ Фронтекс е новата Европска агенција за гранично управување, усвоена со Регулатива на Советот (ЕЦ) Бр. 2007/2004 од 26 октомври 2004, основана во Варшава, (Службен весник Л349, 25 ноември 2004)

⁶² Види заедничкиот проект ИЦМПД-Еуропол „Кон сеопфатна реакција на мешаните миграциски текови, состанок во Либан на 26-28 април 2006 година и состанокот од 7-9 јуни 2006 година во Брдо, Словенија.

исто така се намали. Според подеталната анализа на Еуропол⁶³, деловите кои во моментов претставуваат грижа за земјите членки на ЕУ се се уште значителните бројки на илегални мигранти од Балканскиот регион, Руската Федерација, Кина, Ирак и под-сахарските земји, Индија, Авганистан и Пакистан. Некои од најблиските земји кои се соседни на ЕУ се користат како најголеми "врски" пред завршниот чекор од патувањето кон ЕУ. Географската близина и општественио-културните врски меѓу изворните земји, земјите на транзит и на дестинација, постоечките легални и илегални системи на транспорт и постоечката Дијаспора, природно ги дефинираат главните рути што ги користат криминалците.

Ситуацијата во Југоисточна Европа значително се подобри во последните години иако се уште постојат одредени загрижености. Речиси два милиони луѓе се вратиле во своите земји и домови, но околу 1,3 милиони се се уште раселени, меѓу кои и 230.000 етнички Срби, Роми и други малцинства кои избегале од Косово. Црна Гора, Србија и Косово и натаму се домаќини на 390.000 бегалци од претходните конфликти, најголемата единечна заедница на бегалци во Европа. Корупцијата и етничката омраза се широко распротранети во некои области. Регионот и натаму претставува многу чувствителна раскрсница и транзит за криумчарење на луѓе.

Во однос на криумчарењето на луѓе и организираниот криминал поврзан со тоа, може да се забележат следниве трендови⁶⁴:

Албанија, постигна значителен успех, особено во затворањето на морските патишта кон Италија и во кривичното гонење на голем број на криминалци⁶⁵. Користењето на копнените рути оттогаш доби на значење, имено границата со Косово (долга 174 км) која покрива релативно непристапен планински терен кој и натаму е слабо полициски обезбедуван. Изгледа дека северната и источната граница на Албанија особено се користат за илегално криумчарење каде што е лесно да се заобиколат барањата за виза. Во првите девет месеци од **2004 година**, Албанската полиција⁶⁶ информира за 365 случаи на преминување на границата со 644 извршители, главно жители на Косово. Во **2005 година**, бројките се намалиле на 123 случаи со 259 извршители; како и да е, вклученоста на организирани криминални групи составени од Косовари, Македонци и Срби е наведена во 13 случаи. Во **2006 година** наведени се само 134 случаи со 172 извршители и вклученост на помали организирани криминални групи (3-5 членови) во 14 случаи.

Босна и Херцеговина (БиХ) се смета за транзит земја во која државјаните од Албанија, Кина, Индија, Пакистан и Турција илегално се транспортираат кон земјите на Западна Европа. Тие влегуваат во БиХ преку Црна Гора и Србија преку легални и илегални гранични премини во источниот дел на земјата. Локалните криминални групи ги придружуваат преку реките или илегалните премини кон Хрватска. Порано, случаи на големи групи на илегални мигранти се регистрирани дека влегле во БиХ како туристи или членови на културни асоцијации. Неодамна населената Кинеска заедница изгледа има врски со

⁶³ Еуропол, Организирана илегална миграција во ЕУ, март 2006.

⁶⁴ Информација на УНХЦР и одговорите на прашалникот на СоЕ, март 2006

⁶⁵ Пред затворањето на морската рута за криумчарење од Албанија за Италија, околу 100.000 мигранти можеби го користеле овој начин за да влезат во ЕУ, а со тоа е генериран нелегален приход од околу 60 до 100 милиони евра во периодот од 1998 до 2002 година.

⁶⁶ Канцеларијата на Јавниот обвинител презентираше други бројки.

организираните криминални групи кои посредуваат при миграцијата од Кина кон Западна Европа. Сепак, не се наведени податоци од полицијата за периодот **2004 и 2005**, туку има податоци од канцеларијата на Јавниот Обвинител која извршила 102 истраги за криумчарење на мигранти, 57 случаи од претходниот период (не е јасно дали се тоа податоци за 2004 или 2005 година). Во **2006 година**, 63 случаи со 126 извршители се регистрирани, само еден случај со инволвираност на организиран криминална група. Не се дадени други информации.

Хрватска е класична транзит земја на патот кон ЕУ. Речиси сите криумчарени лица доаѓаат од Албанија, Босна и Херцеговина, Македонија, Црна Гора и Србија; само мал процент доаѓаат од други земји, како што се Турција, Молдова, Романија и Грузија. Криумчарењето е организирано во тесна соработка меѓу шверцери од Хрватска и од Босна и Херцеговина, Македонија, Црна Гора, Србија и Словенија, а поставени се и помали шелтер центри за да се сместуваат мигрантите додека чекаат да бидат префрлени натаму кон Западна Европа. Без разлика на овие резултати, Хрватските разузнавачки служби велат дека добро организирани канали на криумчарење постојат за илегални мигранти од Турција, Пакистан, Иран, па дури и од Куба. Многу мигранти кои се криумчарат до Хрватска се сконцентрирани или одат преку Загреб, а организираните криминални групи исто така се вклучени и во други криминални активности, па истите канали се користат за трговија со дрога (опијати) и оружје.

Во **2004 година**, 194 случаи на криумчарење на 223 илегални мигранти, 5 организирани криминални групи биле вклучени во криумчарење на мигрантите. Во **2005 година**, 260 случаи (+34%) на криумчарење на 270 илегални мигранти со вклученост на 5 организирани криминални групи. Во **2006 година**, бројките повторно се качуваат на 320 случаи (+23%) со криумчарење на 358 илегални мигранти, вклученост на 4 организирани криминални групи.

Косово информира за профитабилен пазар на криумчарење, без разлика дали станува за организираност на таквите активности или за поддршка на шверцерите (на пример, патнички агенции, привремено обезбедување сместување или обезбедување на лажни документи за идентификација). По голем дел од мигрантите се Косовари кои тесно соработуваат со криминалци од земјите на потекло.

Во претходните извештаи, криумчарењето на лица за **2004 година** се проценуваше на неколку илјадници/ годишно. За **2005 година** 105 случаи (Гранична полиција) или седум со 27 извршители и мигранти од Бангладеш, Индија и Пакистан (меѓународни обвинители кои работат со Одделот за правда на УНМИК). Според одговорот од оваа година, во **2006 година** имало само едно организирано криумчарење на лица со 12 лица кои криумчареле 26 илегални мигранти повторно од Бангладеш, Индија и Пакистан што е показател на добро утврдени канали на криумчарење.

Црна Гора го либерализираше својот визен режим, со што очигледно го намали бројот на случаи илегална миграција и криумчарење на лица, што е особено точно за криумчарењето што се вршеше преку Албанија. Построгиот визен режим кој наложува поседување виза за влез за Албанските и Косоварските жители при влезот во Босна и Херцеговина и Хрватска, од друга страна пак, создаде побарувачка за криумчарење преку границата. Повеќето од извршителите беа Црногорци и Албанци.

Како и да е, во првите девет месеци од **2004 година**, вкупно 372 случаи се класифицирани како илегално преминување на граница. Не е наведено колку од овие случаи се квалификувани дека се извршени од страна на организирана криминална група. Во **2005 година**, немало тужби за организирано криумчарење на лица. Во **2006 година**, Црна Гора информира за седум случаи на организирано криумчарење на илегални мигранти (главно Албанци), но бидејќи бројот на извршители во секоја група беше наведено дека изнесува од два до шест, сигурно сите седум случаи не може да претставуваат организирано криумчарење на лица.

Србија информира дека криумчарењето на луѓе претставува се почеста криминална активност, која служи како замена за трговијата со друга со низок ризик, а голем профит. Српските организирани криминални групи се добро организирани и главно вклучени во преземање на илегално криумчарените илегални мигранти и организирање на подоцнежното префрлање во Хрватска и натаму кон Западна Европа. Главните организатори доаѓаат од Косово, Црна Гора и Хрватска. Српските разузнавачки служби велат дека каналите на криумчарење исто така се користат за трговија со дрога, оружје и акцизни стоки, а нелегалниот приход достигнува милиони евра. Србија споменува и член на Исламистичка терористичка група одговорна за нападите во Мадрид кој илегално влегол во Србија.

Во **2004 година**, 27 случаи на организирано криумчарење кои вклучувале 16 организирани криминални групи со 64 извршители. Во **2005 година**, бројките јасно е дека се зголемуваат: 37 кривични дела на криумчарење на 219 мигранти, извршени од страна на 87 извршители, главно Срби (73), но исто така и Кинези (5), Босанци (4), Македонци (3) и други. Не се наведени информации за бројот на организирани криминални групи. Во **2006 година** само 6 обвиненија се наведени, но сите обвиненија се однесуваат на „организирано“ криумчарење на лица со 46 извршители (главно Српски или поранешни југословенски државјани и Албанци) вклучени во криумчарење на 434 илегални мигранти.

Поранешна Југословенска Република Македонија наведува дека нејзината земја е главно транзит земја; наводите се слични како на Србија или Хрватска. Албанските илегални мигранти се транспортираат во Грција; Турските илегални мигранти поминуваат низ земјата на патот кон Западно-Евроопските земји. Азиските илегални мигранти главно доаѓаат преку Србија кон земјата, а потоа се трнспортираат кон Грција.

Во 2003 година, 8 случаи на организирано криумчарење на луѓе се регистрирани, кои вклучувале 4 групи со вкупно 16 осомничени. Не се наведени податоци за **2004 година**. Во **2005 година**, регистрирани се 35 случаи со 61 извршител; два од нив се класифицирани како организиран криминал со 23 извршители. Во еден случај организирана криминална група од 31 член (домашни извршители, но исто така и извршители од Албанија, Црна Гора и Србија) со различни активности прошверцувале 100 лица преку Македонско-Грчката граница, делумно поддржани од тројца вработени во Македонската гранична полиција. Во **2006 година** има кривични обвиненија поднесени за 23 случаи, извршени од 54 лица (Македонци и Албанци, 50:50), криумчарејќи 101 мигрант. Во три случаи биле вклучени организирани криминални групи со 21 извршител. Најголем дел од

криумчарените мигранти биле Албанци, Македонци, но исто така и Кинези, Срби, Индуси и државјани на Молдова. Само 9 мигранти биле жени.

Следниве заклучоци може да се донесат за криумчарење на илегални мигранти во или преку Југоисточна Европа:

И покрај очигледно малиот, делумно и опаѓачки број на случаи (освен Хрватска) и силно различната статистика, разузнавачките информации сугерираат цврста улога на организираниите криминални групи со се поголема софистицираност во средствата, како и добро воспоставена соработка меѓу различните локални криминални групи покрај рутите на криумчарење и со глобални играчи во Азија и Источна Европа.

Системите на известување се подобрани. Бројките од 2003 и 2004 често беа "загадени" со бројките на илегалната миграција без поддршка во криумчарењето на трети лица или вклученост на организираниите криминални групи. Сите области на проектот не информираат за бројот на организирани криминални групи. Во **2004 година**, само Хрватска и Србија информираат за вклученост на организираниите криминални групи (5 и 16). Во **2005 година** бројките беа наведени од Албанија (13 организирани криминални групи), Хрватска (5 организирани криминални групи) и поранешната Југословенска Република Македонија (2 организирани криминални групи), вкупно 20 организирани криминални групи. Во **2006 година**, само Косово нема наведено бројки за организирани криминални групи. Зголемени бројки даде Албанија (14 организирани криминални групи), Босна и Херцеговина (1 организирана криминална група), Хрватска (4 организирани криминални групи), Црна Гора (околу 5 организирани криминални групи), Србија (6 организирани криминални групи) и поранешната Југословенска Република Македонија (3 организирани криминални групи), вкупно 33 организирани криминални групи. Областите на проектот кои го наведуваат бројот на криумчарени илегални мигранти сугерираат дека можеби има зголемување во сите области на проектот (Хрватска: 223-270-358; Србија-219-434).

Основани се групи на повисоко ниво кои може да обезбедат логистичка помош за мигрантите во земјата на финална дестинација, обично потпирајќи се на врските со заедниците од истата етничка припадност или национално засновани во таа земја. Додека мрежите на трговија со луѓе кои оперираат во Југоисточна Европа се главно базирани во Источна Европа, криумчарењето потекнува дури и од Бангладеш, Пакистан, Индија и Кина. "Азискиот тренд" треба внимателно да се надгледува, бидејќи во некои области на проектот, разузнавачките информации покажуваат скриено присуство на таквите азиски структури на криумчарење. Трендот забележан во областите на проектот- дека организирани криминални групи вклучени во криумчарењето на лица исто така се оддаваат и на трговија со дрога и оружје и друга стока паралелно, а некогаш и истовремено, користејќи ги истите канали и контакти- е зацврстен.

На меѓународно ниво, неколку пати е одрекувана наследената врска меѓу имиграцијата и институцијата на азилот од една страна и меѓународниот тероризам од друга страна⁶⁷. Мерките преземени во контекст на скрининг на влезот и граничната контрола може да имаат само мало влијание на

⁶⁷ На пример, Секретаријатот на ICMPD за Специјалната Сесија на Будимпештанскиот Процес за улогата на имиграцијата и граничната контрола во борбата против тероризмот, 22 февруари 2002 година.

превенцијата на тероризмот, бидејќи многу поважни се други области (на пример, соработка во разузнавањето, замрзнување на имот, итн.) Сепак, како што покажаа неколку истраги, а исто така и терористичките напади, терористите често го користеле барањето на азил како пракса што ќе ги заштити и ќе им овозможи да подготвуваат терористички напад или по таквите напади да се кријат на безбедно место (место за одмор).

3.4 ЕКОНОМСКИ КРИМИНАЛ

Економскиот криминал како што е опишано во Препораката на Советот на Европа P (81)12 од 1981⁶⁸ претставува област на голема загриженост кај Европските општества веќе неколку децении. Препораката е базирана на претпоставката дека економскиот криминал предизвикува загуби на јавните приходи, има негативно влијание на општеството во целина и дека ја извртува националната или меѓународната економија, а има за цел намалување на довербата и увереноста во економскиот систем. Се на се, тоа ја поткопува демократијата, владеењето на правото, човековите права и општествениот напредок.⁶⁹

Изготвачите на Препораката на Советот на Европа (2001) 11 во однос на "Водечки начела во борбата против организираниот криминал" ја истакнаа "силната врска меѓу организираниот криминал и економскиот криминал, особено корупцијата, перењето пари и измама".⁷⁰ Организираните криминални групи создаваат криминални фирми (дури и банки) заради извршување на криминални дела и инвестираат во легалната економија. Економскиот криминал, од друга страна, ги користи легалните фирми за легален бизнис, а се потпира на измама, картели, монополи и корупција за да остане конкурентен на легалниот пазар. И двата вида користат слични вештини и техники, се реализираат од страна на организирани структури и "цветаат" со конспиративност и корупција. Интеграцијата на финансиските пазари, спојувањата на транснационалните компании и нео-либералните пазарни стратегии (фискалната строгост, приватизацијата, либерализацијата на пазарот и намалувањето на трговските бариери) ги размножуваат можностите за економски криминал како што се виде во разните меѓународни скандали⁷¹.

Земјите од регионот се соочија со овие нови форми на организиран криминал поврзани со приватизацијата и новите банкарски и финансиски сектори, придружени со прилив на капитал, избегнување на плаќање на данок, царинска измама и стечајна измама, измама поврзана со финансиски кредити, корупција

⁶⁸ Препорака на Советот на Европа P (81)12 од 1981 година за економски криминал (усвоена од страна на Комитетот на Министри на 25 јуни 1981 година) наведува специфични и неспецифични 16 кривични дела кои се сметаат за економски криминал.

⁶⁹ Совет на Европа „Ситуациски извештај за организиран криминал, 2005., Фокус на заканата од економскиот криминал, декември 2005, претставува сеопфатен и детален преглед на оваа тема.

⁷⁰ Види став 18 од Меморандумот за објаснување на препораката на Советот на Европа (2001) 11. Како и да е, јасна дистинкција меѓу организираниот криминал, тероризмот и економскиот криминал предизвикува одредени проблеми, како и што тоа го покажаа повеќе Конвенции на Советот на Европа- за перење пари, претрес, заплена, конфискација на имот стекнат со криминал и за финансирање на тероризмот (ЦЕТС 198), Компјутерски криминал (ЕТС 185) и Вториот дополнителен Протокол на Конвенцијата за заедничка правна помош во кривичните прашања (ЕТС 182), како и сличните Директиви на ЕУ и Рамковните одлуки.

⁷¹ Како што се Parlmalat, Enron, Flow-Tex или Elf Aquitaine скандалите или поновиот WorldCom, Tyco International, VW и Siemens.

и перење пари. Економскиот криминал се забрза и претставува област на загриженост за овие земји поради неговиот очигледен обем, големите загуби и економското влијание, што е на широко видливо за јавноста во самите тие земји.

Затоа, сите области на проектот ги потпишаа и ратификуваа сите меѓународни конвенции и договори од оваа област, ја спроведоа и изменија националната законодавна рамка, усвоија национални стратегии, акциони планови и програми, воспоставија организациски структури слични на оние кои постојат во земјите членки на во Европската Унија, основаа специјални тела (како што се Финансиските разузнавачки единици-ФИУ), разменуваат најдобра/добра пракса и вршат партнерски прегледи. И покрај сето тоа, се уште малку се знае за вистинската димензија и ефектите од организираниот и економскиот криминал, методите за проценување на загубите и влијанието заостануваа, а во однос на соработката меѓу ФИУ распоредени во Министерствата за финансии и агенциите за спроведување на законот постои простор за таа да се зацврсти. Се чини дека одговорите на прашалникот не се однесуваат на “организираниот” економски криминал, туку на сите видови на економски криминал.

Таквата нејасна слика на економскиот криминал⁷² предизвикува големи проблеми и затоа, анализата на економскиот и финансискиот криминал во овој извештај не е историски прецизен и може да биде ограничен само на поновата ситуација и податоци дадени од областите на проектот и тоа на следниов начин:

Криминални дела во однос на даноците и царинските давачки

Се наведени од страна на сите области на проектот како област на голем криминал. Клучната работа во овој синџир на активности е изготвувањето на лажни документи и фактури. Царинските давачки се избегнуваат со прикажување на помала вредност на увезената стока, барајќи транзит низ земјата продавајќи ја стоката на локалните “пазари на црно” и криумчарење на стоките преку границата. Шверцот на нафта и цигари во регионот, што беа популарни за време на санкциите врз Србија се уште постои, но во помал размер. Успешноста во воспоставувањето на контрола над избегнувањето на плаќање на данок со воведувањето на ДДВ-то варира од земја во земја.

Во поголем дел од областите на проектот **шверцот** е важен пазар за организираниот криминал. Иако, размерот на шверцот е намален поради постепена нормализација на регионот⁷³, шверцерските мрежи основани во 90-тите години се уште се многу активни. Реформите во граничните служби и царинските администрации кои се спроведуваат во регионот, доведоа до подобра гранична контрола и затворање на илегалните гранични премини. Сепак, корумпираноста на граничните и царинските офицери се уште е решение за шверцерските активности. Според оценките на Светската Банка, ИМФ, ОЛАФ, Еуропол, Еуројуст, Фронтец и други тела за влијанието на шверцот на цигари од и во Југоисточна Европа и натаму има загрижувачки пропорции, а неодамна

⁷² Иако областите на проектот беа инструирани да се ориентираат на 16-те кривични дела од Препораката на Советот на Европа P(81)12.

⁷³ Во моментот, воведениот режим на ДДВ и полиберализираната трговија меѓу земјите работат во насока на намалување, но не и искоренување на зависноста од приходите на акцизи и царинските давачки.

турските организирани криминални групи изгледа дека се вклучени во трговија со цигари заедно со хероин.⁷⁴

ОЛАФ, Европската канцеларија за борба против измамите, веќе предупреди во својот извештај од 2004 година до Советот и до Европскиот Парламент⁷⁵ дека шверцот на цигари предизвикува значителна штета на буџетите на ЕУ и земјите членки. ОЛАФ ја презентираше во својот Годишен извештај за 2006⁷⁶ година успешната операција “Факс” од мај 2005 година (контејнер операција насочена против шверцот на фалсификувани стоки од Азија, која довела до заплена на 140 воздушни товарни пратки и на 60 поморски контејнери). Друга една специјализирана заедничка операција на полицијата и царината во Бугарија довела до заплена на шверцувани цигари и спречила шверц на повеќе од 8,5 милиони парчиња цигари (Супер Кингс) од Кина преку Турција за Грција, а штетата на буџетот на ЕУ би изнесувала околу 3,1 милион евра⁷⁷). Неодамна, во февруари 2007 година, заврши операцијата на ОЛАФ “Диаболо” заедничка меѓународна царинска операција на 27-те земји членки на Европската Унија со учество на Интерпол, Светската Царинска Организација и Еуропол, која доведе до заплена на 67 контејнери со илегална стока, речиси 135 милиони фалсификувани брендираны цигари и 557.000 други фалсификувани производи со потекло од Азисиките пристаништа (само со цигарите, операцијата помогнала да се избегне евентуалното оштетување од околу 220 милиони евра во царински давачки и други даноци за буџетот на Европската Заедница и на земјите членки)⁷⁸.

Албанија информира во својот ажуриран одговор за криминалот во делот на царинските давачки за **2004 година**, 163 случаи, бројот се намалил во **2005 година** на 125 и повторно се зголемил во **2006 година** на 170 кривични дела. Сепак, бројките на извршителите во временскиот период (224-174-205) индицираат дека може да станува збор за само мала вклученост на организирани криминални групи. Истото важи за наведените кривични дела во делот на даноците (**2004**: 66 случаи со 71 извршител; **2005**: 33 случаи со 31 извршител; **2006**: 17 случаи со 25 извршители). Сепак, според полициските податоци изгледа дека барем во делот на даночните злосторства, бројките се намалуваат, а даночните организации се подобрија по контролата на јавните приходи. Некои операции, реализирани од страна на царинските организации во **2005 година** исто така ветуваат, како што се заплена на цигари, семиња кафе, мобилни телефони и други комодитети со тотална вредност од околу 4 милиони евра и една специјална полициска операција, со која се разби една организирана криминална група за која постоело сомнение дека прошверцувала 11 контејнери цигари во земјата. Слични такви студии на случај не се наведени за **2004** и **2006 година**. Најголема важност за натамошниот развој ќе биде потегот кон создавање на попријателска средина и обезбедување поголема конкуренција во економијата со одобрување на фискалниот пакет на крајот на мај, кој вклучува 10% рамен данок-најниско ниво во Југоисточна Европа.

⁷⁴ ЕУ Извештај за организиран криминал, 2005, Еуропол.

⁷⁵ COM (2005)323, објавено на 19 јули 2005 година.

⁷⁶ OLAF, Годишен извештај 2005, 13.7.2006 година.

⁷⁷ http://ec.europa.eu/comm/anti_fraud/budget/2005/bg.pdf

⁷⁸ Учество на Еуропол во однос на потврдување на разузнавачките информации собрани за време на операцијата за вклученост на организирани криминални мрежи.

<http://www.europol.europa.eu/index.asp?page=news&news=pr070419.htm>

Оваа "фискална револуција"⁷⁹ ќе ја поттикне легализацијата на економијата во сенка и ќе го поедностави собирањето данок. Економската активност и чесното пријавување на приходи треба да се зголемат, додека избегнувањето на плаќањето данок би требало да се намали. Прашање што претставува загриженост и натаму останува фактот што податоците од органите за спроведување на законот не се поклопуваат, и не се ни толку високи како бројките од Канцеларијата на Јавниот Обвинител, од каде што на пример, во **2005 година** регистрирани се речиси 9.700 случаи, додека бројката презентирана од полицијата беше 1.000 случаи.

Босна и Херцеговина информираат дека економскиот криминал цвета поради фрагментираниот економски простор, поделбата на јурисдикциите⁸⁰ и општата глобализација. Даночните власти во Република Српска за истата година наведуваат 464 недостапни, 73 фиктивни и 21 паралелни компании⁸¹. Статистичките податоци и информациите во изминатите години не соодветствуваа на прашалниците. Сепак, во **2005 година**, Федерацијата на БиХ информира за 54 случаи на избегнување на плаќање данок, а делот на царинските давачки, барем 580 случаи. Во **2006 година**, имало 11 случаи на даночна измама. Криминалот во дело на царинските давачки, не е наведен одделно. Областа Брчко БиХ информира за **2005 година**, 5 случаи на даночна измама, а во **2006 година** дополнителни девет случаи, но нема информации за криминалот во делот на царина. Република Српска досега има поднесено само општи бројки. Затоа, не беше возможно да се направи една добра споредба и анализа со претходните години. Ниту една од јурисдикциите не испрати информации за вклученоста на организираниите криминални групи.

Хрватска избегнувањето на плаќањето данок го брои меѓу најчестите криминални дела во земјата. Во прегледот на повеќе од 60 криминални дела кои се смета дека се во делот на економскиот криминал, избегнувањето на плаќање на даноци и други давачки (Член 287 од Кривичниот Законик) се забележува намалување од 98 случаи (**2005**) на 68 случаи (**2006**) додека избегнувањето на царинската контрола (Член 298) е на константно високо ниво со 632 случаи (**2005**) и 621 случај (**2006**). Не се дадени други информации, ниту пак е наведена вклученоста на организираниите криминални групи.

Косово информира за **2004 година** околу 5.000 случаи на економски криминал, но само во три случаи постоела јасна поврзаност или вклученост на организирани криминални групи⁸². Не се наведени бројки за **2005 година**. За **2006** имало пет случаи на избегнување на плаќање данок и два случаи на шверц на стока. Не се дадени други информации, а нема податоци ни за вклученоста на организираниите криминални групи.

Црна Гора смета дека економскиот криминал е една од најголеми закани иако во последните години нејзината економија стана постабилна, а сивата економија

⁷⁹ <http://www.albania.de/alb/index.php?p=974>, 4 јуни 2007

⁸⁰ Босна и Херцеговина има четири јурисдикции во системот на кривична Правда: две нивоа на ентитет (Република Српска и Федерацијата на Босна и Херцеговина) и областа Брчко.

⁸¹ Компаниите се „недостапни“, кога регистрираат непозната адреса или користат лажни документи за регистрација; фиктивните компании користат лажни документи за идентификација, а компаниите се паралелни кога користат копии од документи за регистрација но го менуваат името на сопственикот

⁸² Совет на Европа, ситуациски извештај за организираниот криминал 2005, Фокус на заканата од економскиот криминал, Стразбур, декември 2005 година, стр. 88

ефикасно беше сузбиена. Како типична земја на транзит, таа се соочува со значителен потенцијал за различни форми на шверц и се уште е погодена од лошо развиен контролен механизам. Во **2005**, донесени се шест обвиненија против 36 извршители кои биле членови на организирани криминални групи и извршиле 54 кривични дела, другото и 15 случаи на шверц. Во **2006 година**, 107 случаи на шверц се регистрирани, а нема дополнителни информации за вклученоста на организирани криминални групи. За целиот временски период, не се наведени информации за даночниот криминал.

Во **Србија**, шверцот на акцизни стоки помалку се намалува, иако се уште се наоѓа меѓу најчестите форми на организиран криминал⁸³. Според бројките дадени од даночната полиција, вкупната сума добиена со избегнувањето на плаќање данок драстично се зголемила од 48,2 милиони евра во **2004 година** на 108,7 милиони евра во **2005 година** и 226,1 милиони евра во **2006**. сепак, сите случаи се извршени од едно или две лица. Ова покажува дека процентот во кој организирани криминални групи се вклучени во избегнувањето плаќање данок е едноцифрен процент од сите 1.938 регистрирани кривични дела. Иако сега веќе има некои добри резултати (Српските агенции за спроведување на законот во изминативе три години заплениле шверцувана стока во вредност од 5 милиони евра), организирани криминални групи постојано ја прилагодуваат праксата на шверцување кон новонастанатите услови. Не се дадени други информации или подателни бројки за делот на царинските давачки или вклученоста на организирани криминални групи.

Поранешната Југословенска Република Македонија го споменува избегнувањето на плаќање данок како едно од најчесто откриените кривични дела. Во **2005 година**, полицијата регистрирала 114 случаи на избегнување на плаќање данок извршени од страна на 178 извршители, а општо гледано, измамата со ДДВ и шверцот и натаму е клучен проблем, особено шверцот со цигари, алкохол, текстил, компјутери, мобилни телефони и храна ширум земјата, која се вели дека се смета за средиштето на шверцот во регионот. Канцеларијата на Јавниот Обвинител одговорна за организиран криминал и корупција, информира за **2006 година**, истраги (во различни фази) против повеќе од 100 извршители (поврзани со избегнување плаќање данок) и повеќе од 60 (поврзани со шверц на стока). Полицијата информира за **2006 година** за 35 случаи на избегнување на плаќање данок и 164 случаи на шверц со 212 извршители. Прво, за **2006 година**, прецизни бројки се дадени за вклученоста на организирани криминални групи во овие делови на криминал: во 20 случаи, организирани криминални групи (составени од 3 до 7 члена) биле разбиени, вкупно околу 80 криминалци, мажи, главно државјани на земјата, од Србија и Бугарија. Во два случаи, две организирани криминални групи шверцувале лекови од големи размери, алкохол, цигари од Србија во земјата. Поранешната Југословенска Република Македонија дава детални информации за 2006 година за случаите на шверц, прошверцувана стока, вредноста, рутите на шверц, магацините, новонастанатата ситуација, механизмите за контрола и заплени (на пример 25 милиони цигари и друга стока со што севкупно се избегнало плаќање на данок воизнос од 2.416 милиони евра).

Фалсификување на пари и на документи

Ова е од значителна важност за областите на проектот, особено фалсификувањето на пари кое станува се поприсутно во регионот. Бројот на фалсификувани евра се зголемува од година во година. Анализата на Еуропол

⁸³ ibidem

покажува дека најголем од банкнотите на евра со добар квалитет се верува дека се изготвени од страна на криминалци во Југоисточна Европа (главно Бугарија) и Балтичкиот регион⁸⁴, а фалсификувањето на еврото го вбројува меѓу криминалните пазари кои се повеќе ќе привлекуваат внимание во следните години⁸⁵.

Албанија информира за дадениот временски период за околу 2.500 случаи на фалсификувани документи и се поголем број на фалсификување на пари (27–36–51 случаи). **Босна и Херцеговина** го наведе како најзначајно кривично дело пуштањето во промет на фалсификувани пари (вкупно 350 случаи). **Хрватска** информира за се поголем број на случаи на фалсификување на пари (2005: 15 случаи, 2006: 27 случаи) и голем број на фалсификување на секакви документи (2005: 1.287 случаи, 2006: 1.180 случаи). **Косово** информира за само мал број на случаи на фалсификувани пари (шест случаи во 2006) и фалсификување на документи (вкупно 20 случаи во 2006 година). **Црна Гора** регистрирала само три случаи на фалсификување на пари во 2005 година, но 108 во 2006 година, а во истата година забележано е значително зголемување на бројот на фалсификување на документи (повеќе од 450 случаи). **Поранешната Југословенска Република Македонија** регистрирала во 2005 заплена на 195 фалсификувани банкноти, но не се наведени информации за 2006 година.

Некои од областите на проектот наведуваат севкупни статистички податоци за криминалот (криминал во делот на приватните компании, банкротирањето, кражба на имот, измама, злоупотреба на моќ или овластување итн.), некои испраќаат детални информации за одредени видови на криминал, а некои даваат поопшти проценки. Затоа, податоците не можат да бидат разгледани на поаналитички начин.

Како и да е, врз основа на презентираниите податоци за дадениот временски период, може да се даде следнава проценка:

Економскиот криминал во Југоисточна Европа е во основа **регионален по карактер**, а и покрај специфичните разлики на областите на проектот, тој се развива врз основа на претходно воспоставените добри регионални врски. Сите земји веруваат дека економскиот криминал претставува голема закана за економијата и општеството. Сепак, тој и натаму е нејасен, без разлика дали економскиот криминал се намалува или зголемува. Информациите кои што се дадени на располагање на ниво на даночните, царинските или судските органи секогаш не стигнуваат до стастичките податоци што ги имаат полициските агенции. Ако се измерат одговорите на двата прашалници и ако се споредат со резултатите од другите меѓународни анкети, може да се забележи дека економскиот криминал изгледа дека се зголемува.

Фалсификување на документи и пари

Се зголемува. Близината на центрите за производство (Бугарија) е од круцијална важност за идниот развој на ситуацијата. Неопходната технологија станува поевтина и полесно достапна, а зацврстувањето на еврото и неговата широка прифатеност како парично средство, особено во Југоисточна Европа, го прави попривлечно за фалсификаторите од американскиот долар.

⁸⁴ Извештај на ЕУ за организиран криминал, 2005, Еуропол.

⁸⁵ ЕУ. Проценка на закана од организираниот криминал 2006.

Економскиот криминал сам по себе предизвикува значителни **загуби на јавни приходи** и го искривува легалниот пазар. Само неколку области на проектот (Албанија, Србија, Поранешна Југословенска Република Македонија) информираа за загуби во милиони евра, главно во делот на избегнување на плаќање данок и шверц. Од аспект на ова, регионалната економија и државните буџети и натаму ќе трпат загуби⁸⁶. Затоа, основањето и тоа што е можно поскоро на Координативни структури за борба против фалсификувањето (АФЦОС) е од голема важност. Овие централни контакт точки за координација сите законодавни, административни и оперативни аспекти на заштитата на финансиските интереси на ЕУ веќе се основани во земјите кои ќе се приклучат кон ЕУ: Бугарија и Романија⁸⁷.

Пиратерија на производи и компјутерски криминал

Криминалот против интелектуалните (ИПР) и имотните права, како и компјутерскиот криминал веројатно имаат најголемо влијание на земјите во однос на загубата на даноци и вработувањето⁸⁸, а исто така стануваат се поголем криминален пазар во Југоисточна Европа.

Полицијата на **Албанија, Босна и Херцеговина и поранешната Југословенска Република Македонија** не даде информации или податоци за овој вид на криминал. **Хрватска** ги подобрила своите капацитети, основала специјализирана единица и информира за таков вид на криминал во **2004 година** со 936 случаи, за **2005 година** 1.090 случаи, а за **2006** дури 2.032 случаи со мало но значително зголемување во детската порнографија. **Косово**, првпат информира за овој вид на криминал во 2006 година. ФИУ успеале да откријат една од најмоќните мрежи на компјутерски криминал во областите на проектот, составена од 12 извршители (Косовски Албанци) во соработка со извршители од соседните земји, во соработка со извршители од други 36 земји. Оваа мрежа успеала да состави лажни интернет страници на големи компании со што овозможувала пхисинг на банкарски податоци, а потоа повлекување на пари од тие банкарски сметки преку автомати или преку Нестерн Унион. **Црна Гора** информира за само 2 случаи со 4 извршители кои извршиле 7 кривични дела, но со голем (800.000 евра) и мал профит. Во **Србија** пиратеријата цутеше во 90-тите години. Во одговорите на првиот прашалник, Србија информираше за заплена на преку 60.000 видео касети и ЦД-а и големи количества аудио и видео опрема што се користела за снимање на аудио и видео снимки, како и компјутерски софтвер; во **2004** поднесени биле 680 обвиненија против 816 лица кои извршиле 8937 кривични дела; во **2005** година бројките значително се зголемиле на 1.118 обвиненија против 1.170 лица кои извршиле 1.489 кривични дела, а во **2006 година**, бројките се намалени на 720 пријави против 743 лица кои извршиле 1.054 кривични дела, за кои може да се каже дека се индивидуални случаи без вклученост на организирани криминални групи. Имајќи го предвид искуството на Србија со мафијата за плаќање на патарина (најмени се компјутерски експерти од страна на организирани

⁸⁶ Види го Извештајот на Центарот за проучување на демократијата за *Корупција, шверц и организиран криминал во Европа* (2003) пп.8

⁸⁷ AFCO состанок во Букурешт, 1 јуни 2006 година, на кој претставници на ОЛАФ и експертите во делот на фалсификувањето и борбата против тоа, како и иследници од десетте земји членки на ЕУ кои се приклучија кон ЕУ во 2004 година го разменија своето оперативно искуство со своите колеги од земјите кои ќе станат членки на ЕУ, Романија и Бугарија и со земјите кандидати за членство на ЕУ, Хрватска и Турција, кои исто така беа присутни зашто ја разгледуваат можноста за основање на сопствени AFCOS во своите земји во подготовката за идното членство во ЕУ.

⁸⁸ Еуреопол, извештај за организиран криминал 2005.

криминални групи) останува сомнежот за отсуството на вклученост на организирани криминални групи.

Поранешна Југословенска Република Македонија, особено царинската администрација ги подобрила своите напори против злоупотребата на интелектуалната сопственост. Иако, не се дадени јасни бројки за **2004** и **2005**, презентираан е детален преглед на сегашните трендови и модели. Во 2006 година, поднесени се 22 пријави против 25 лица за извршување на ИПР кривични дела и дополнителни 7 случаи на компјутерски криминал со вклученост на организирани криминални групи составени од 3–5 членови, на возраст од 20–31 година, и главно во делот на “пхисинг” активностите, стекнувајќи нелегален профит од повеќе од 2,6 милиони американски долари. Покрај тоа, во борбата против пиратеријата на производи, Државната Пазарна Инспекција запленила повеќе од 77.000 примероци од физички и правни лица, а претставниците од Министерството за култура заплениле дополнителни 14.700 различни предмети. Сепак, не се наведени информации за вклученоста на организирани криминални групи (“оправдано сомнение за постоење на организирани форми на криминал”).

3.5 ПЕРЕЊЕ ПАРИ

Борбата против перењето пари е една од најнефективните средства за сузбивање на организираниот криминал бидејќи заедничкиот именител на целиот организиран и сериозен криминал е потрагата по профит. Цврстината, интегритетот и стабилноста на кредитните и финансиските институции и довербата во финаискиот систем како целина може да бидат сериозно загрозувани со напорите на криминалците и нивните соработници или за прикривање на потеклото на имотот стекнат со криминал или заради испраќање пари по законски пат но за терористички цели. Нелегално стекнатиот профит може повторно да се инвестира во криминален бизнис или пак, легален бизнис, отворено или прикриено. Со цел спречување на заплена и конфискација, имотот се пере така што станува непрепознатлив и не се двои од легитимно заработените пари. Парите се перат на многу начини, а тоа е уште повеќе олеснето и преку електронското банкарство и методите на исплата.

Перењето пари обично се врши во меѓународен контекст, за да може да биде прикриено криминалното потекло на финансиите. Мерките усвоени само на национално ниво, па дури и на ниво на Заедницата, без да се земе предвид меѓународната координација и соработка, ќе имаат ограничен ефект. Заради избегнување на можноста Европските држави да усвојат мерки за заштита на нивните финансиски системи кои би биле неконзистентни со функционирањето на Европските пазари, неопходни се заеднички активности во оваа област—во сите рамки. Советот на Европа состави тринасочен пристап за справување со овој проблем (поставување на стандарди ширум Европа, мониторинг на ситуацијата преку MONESBAL и обезбедување техничка помош и експертиза). 40–те препораки на ФАТФ и 9–те специјални препораки за Финансирањето на тероризмот можеби не се базирани на договор, но тие се усвоени од страна на 175 национални јурисдикции ширум светот и затоа претставуваа глобална референца за спречување на перењето пари. Перењето пари претставува кривично дело кое изгледа дека го прават сите организирани криминални групи заради легитимирање на на илегално стекнатиот имот, а на глобално ниво претставува уште поголем предизвик, особено во однос на финансирањето на терористи. Во Европските земји, повеќето истраги на организиран криминал се

поврзани со дрогата, па би се претпоставило дека најголем дел од перењето пари се открива при откривањето на трговијата со дрога. Сепак, добиените сознанија за перењето на имотот стекнат со друг вид на криминал, како што е трговијата со луѓе или криумчарењето на мигранти, велат дека „комплементарното“⁸⁹, кривично дело– перење пари е од голема важност. Покрај тоа, со оглед на економскиот криминал во областите на проектот, перењето поврзано со наведените главни области на (организиран) економски криминал може да бидат од исто толкава важност. Затоа, таквите „комплементарни“ кривични дела и перењето пари поврзано со економскиот криминал може да бидат предмет на многу финансиски истраги во иднина.

Теоретски гледано, речиси непропустлив систем за борба против перењето пари, а со цел следење и откривање на овој вид на криминал е составен уште од почетокот на 90-тите години⁹⁰. Во една таква одлична рамка, известувањето за сомнителни финансиски трансакции ширум Европа се зголеми во изминативе неколку години, а со тоа може да се забележи не само зголемувањето на активностите во перењето пари, туку и активностите во следењето на финансирањето на тероризмот по 11 септември. Такви ентити, а и подобри системи за спречување на перење пари беа основани во многу европски земји со поактивни финансиски разузнавачки единици.

Под влијание на ваквиот импулс, земјите од Југоисточна Европа исто така започнаа да поставуваат рамка за спречување на перење пари и финансиски разузнавачки единици. Во сите области на проектот, ратификувани се меѓународните конвенции, изменета е националната законодавна рамка, а поставени се и финансиски разузнавачки единици. Сепак, финансиските истраги како есенцијално средство за следење имотот стекнат со криминал допрва треба да се спроведат во пракса. Како последица на тоа, и покрај анегдотските докази и забелешки од агенциите за спроведување на законот во областите на проектот, дадени се само малку официјални податоци за тоа дали и како функционираат системите за спречување на перење пари.

Методите за перење пари во Југоисточна Европа можеби се помалку софистицирани во однос на Европските и другите земји со подобро развиени финансиски пазари⁹¹. Иако поголем дел од земјите известуваат дека

⁸⁹ Еуропол, 20056 Извештај на ЕУ за организиран криминал, 25 октомври 2005 година.

⁹⁰ Конвенција на Обединетите Нации против нелегалната трговија со наркотични дроги и психотропни супстанции (1998); Конвенција на Советот на Европа за перење, истрага, заплена и конфискација на имот стекнат со криминал од 19990 година (ETS 141); Препораките на Работната група за финансиски активност (FATF) (1990 и 2004); Одлуката на Советот на безбедност на Обединетите Нации 1617 (2005); Конвенција на Советот на Европа за перење, истрага, заплена и конфискација на имот стекнат со криминал и за финансирање на криминал (CETS 198; 2005); Директива на Советот на ЕУ за превенција на употребата на финансискиот систем за целите на перење пари и финансирање на тероризмот (2005); за повеќе детали., види Извештај на Советот на Европа за ситуацијата во организираниот криминал 2005, Фокус на економскиот криминал, декември 2005, стр.45.

⁹¹ Работната Група за финансиски активности ги наведе следниве трендови во перењето пари и нивната евентуална врска со финансирањето на тероризмот: wire transfer, „злоупотреба на непрофитни организации,, (што може да претставува сериозен проблем за финансирањето на тероризмот), „чувствителност на осигурителниот сектор,, „измами со ДДВ,, „казино и коцкање,, „shell компании и прекуокеански банки,, „Gatekeepers,,. Во јуни 2006 година, FATF објави специјален извештај за „перење пари базирано на трговија,, кој се фокусира на операциите на увоз и извоз; во март 2007 година следеше специјален извештај за измама со ДДВ, а во ноември 2007 години, специјален извештај за новите методи на плаќање (пре-пејд картички, интернет системи за исплата, исплати по мобилен, и дигитални скапоцени метали). Нов извештај за „недвижнините,,

инвестициите на имот стекнат со криминал во легален бизнис станува редовен дел од модус операнди на организирани криминални групи (и има значително влијание на општествениот, економскиот и демократскиот развој во сите држави) како што се покажа, меѓу другото во повеќе истраги, кривични гонења и осудувањата за перење пари – таквата пракса допрва треба да биде имплементирана од страна на земјите од Југоисточна Европа⁹².

Областите на проектот информираат за појава на сите три фази и имаат наведено примери за карактеристиките на перењето пари специфични за регионот:

Во **Албанија**, значителен број валкани пари потекнуваат од криминални дела извршени од страна на организирани криминални групи во странство. Најдоминантниот сектор се чини дека е градежништвото, додека крајбрежните и урбаните области се најатрактивни бидејќи нудат потенцијал за заработување на добра камата на првичната инвестиција. Една од главните пречки за добро следење на економскиот криминал и перењето пари е недостигот на податоци и нивниот разновиден карактер. Дадените статистички податоци се скромни и фрагментарни: Албанските органи информираат за само два случаи на перење пари во 2003, шест во 2004, и без податоци за 2005 година.

Земјата е подобрена во однос на системите за следење на перењето пари, бидејќи организирани криминални групи рутински инвестираат незаконски стекнат профит во легитимната домашна економија, но исто така и во странство, поддржани од широкиот опсег на Дијаспората на етнички Албанци. Во **2004**, единицата за финансиски истраги (ФИУ) основана во рамките на Министерството за финансии, регистрирала шест случаи на перење пари, без вклученост на организирани криминални групи. Во 2005, регистрирани се 4 случаи, само еден случај “во име на трета страна” и без информации за вклученоста на организирани криминални групи. Во одговорот од оваа година, тие регистрирани случаи не се наведени во статистичките податоци. Во **2006**, регистриран е само еден случај со еден извршител. Во однос на извештаите за области на криминал во дадениот период, потребно е подобрување на напорите за откривање и истражување на перењето пари и конфискување на имотот стекнат со криминал.

Босна и Херцеговина (БиХ) информира дека клучниот елемент во шемата на перењето пари е меѓуетничката поделба меѓу Република Српска и Федерацијата на Босна и Херцеговина, со посебни органи за спроведување на законот, банкарството, даночни власти и системи за регистрација. Суми од преку 15.000 евра се расцепкани на помали депозити за да се избегне нивно откривање и се распоредени на неколку банкарски сметки, користејќи при тоа платени курири за таа цел. Во **2004**, БиХ информира за 16 случаи (+100% во споредна од 2003). Сумата на пари која била испрана изнесува околу 26,5 милиони евра (од кои околу 1 милион евра се претпоставува дека се добиени со избегнување на плаќање данок). Во **2005**, државната полиција, канцеларијата на јавниот обвинител и судовите добија надлежност за случаите на перење пари. Според одговорот на БиХ, во 2005 само два случаи на перење пари се регистрирани во Федерацијата БиХ. Сепак, во едно соопштение за

веќе се поготвува. Покрај тоа, Еуропол информира за „алтернативи системи за дознака“, како што се „hawala“, или „hung fei“.

⁹² Редовна евалуација за ефикасноста во борбата против перењето пари се врши преку мониторинг механизмот на Советот на Европа MONEYVAL (www.coe.int/moneyval)

печат, Државната агенција за истраги и заштита (СИПА) информира за 27 трансакции на перење и тоа во износ од 58 милиони евра реализирани од страна на 52 лица. Во **2006**, Федерацијата БиХ во статистичките податоци од полицијата информира за еден случај на перење пари. Одделот за Финаниски истраги (ФИД) поднел 23 кривични пријави до Канцеларијата на јавниот обвинител за перење на околу 27 милиони евра, вклучувајќи 40 извршители.

Хрватска, за периодот од 2004 и 2005 информира за просек од 1,5 милиони евра годишен приход од имот стекнат со криминал, кој значително се зголемил во 2006 година на 5,4 милиони евра, главно добиени со трговија на дрога, проневера и друг вид на економски криминал. Во однос на интегрирањето на имотот стекнат со криминал, Хрватското крајбрежје изгледа дека е најпрофитабилно (компани и недвижности) и привлекува и руски и домашни инвеститори. Во просек, испратени се 50 известувања за сомнителни трансакции до надлежните органи.

Во периодот од **1999–2004**, Хрватската полиција истражувала 42 кривични дела на перење пари, извршени главно од Хрватски државјани со предикативно кривично дело главно поврзано со трговијата со дрога и даночната измама. Во текот на овој период, имало две пресуди поврзани со перењето пари кои резултирале со конфискација на 2,5 милиони евра направени во бизнисот со дрога. Во статистичкиот преглед за периодот од **2004 и 2006**, споменати се неколку случаи на перење пари од помали размери (5–15–27 случаи), а само во еден случај во 2006 имало вклучена организирана криминална група. Во **2006**, Хрватската ФИУ анализираше 281 случај, а 81 од нив се испратени информации за сомнителни трансакции до надлежните органи.

Единицата за финансиски истраги на **Косово** првпат од март до декември **2006** информира за сомнителни финансиски трансакции кои индицираат активности на перење пари. Во 50 случаи, испратени се информации до надлежните органи. Не се дадени информации за вклученост на организирани криминални групи.

Црна Гора информира дека најчувствителен сектор за перење пари е крајбрежјето, кое што е особено атрактивно за рускиот илегален капитал, додека крајбрежниот дел кој се граничи со Албанија и околината на градот Улцињ го привлекува албанскиот илегален капитал. За **2005 година**, Црна Гора наведува вкупно две обвиненија против 7 извршители за перење пари во организирани криминални структури и уште еден дополнителен случај. Во **2006 година**, полицијата информира за вкупно 10 случаи на организирано перење пари извршени од 41 лице, главно Црногорци и Руси. Сепак, АПМЛ, Црногорската единица за финансиски истраги во првите девет месеци од **2006 година** примила преку 100.000 пријави за сомнителни трансакции, испитала 106 трансакции и упатила 20 случаи до другите одговорни владини агенции нивно натамошно постапување. Во **2005 година**, Црна Гора блокирала вкупно 10,0 милиони американски долари, за време на првите осум месеци на **2006**: оваа бројка е зголемена на 23,4 милиони американски долари.⁹³

Србија информира дека финансискиот криминал кој вклучува перење пари и корупција се смета за особено штетен за земјата. Големите суми нелегално стекнат криминал изгледа дека потекнуваат од избегнување плаќање даноци и царина, како и дрога, трговија со луѓе и насилен криминал. Имотот се пере

⁹³ Биро за Меѓународни наркотици и прашања на спроведување на законот, Извештај за контрола за Црна Гора, март 2007 година.

со процесите на приватизација, но и преку купување на недвижни и движни стоки, користејќи банкарски сметки во земјата и во странство (преку океан). Во 2005, имало само едно обвинение против тројца сметководители кои и помагале на една организирана криминална група во нејзините активности на перење пари. Покрај тоа, реализирани се и пет истраги, а во еден од случаите предикативното кривично дело било киднапирање. Во 2006, поднесени се 16 кривични пријави за активности поврзани со перење пари, на пример: 14-члена организирана криминална група основана фиктивни компании за перење на околу 250.000 евра, една организирана криминална група поврзана со тендерската продажба на една бетонска фирма Нови Поповац испрала околу 2 милиони американски долари и уште еден, трет позначителен случај, во кој друга организирана криминална група се обидела да испере 400.000 евра со користење на фиктивни компании.

Поранешната Југословенска Република Македонија смета дека првичната можност за перење пари се појавила при промената на еврото во 2000 година. Оттогаш, депонирани се значителни суми пари од Косово со која во тоа време, земјата немала електронски банкарски врски. Во 2006 година, перењето пари е главно детектирано како избегнување на плаќање данок, криумчарење на лекови, фиктивни фактури, набавка на мобилни телефони, злоупотреба на службена должност и овластување, измама итн. Се на се, регистрирани се 20 случаи со вклученост на "неколку организирани криминални групи" извршени од страна на 63 лица на возраст од 30 до 50 години, сите од нив Македонци, освен еден Нигериец и еден Грк. Финансиската штета за поранешната Југословенска Република Македонија се вели дека изнесува дури 2,6 милиони евра. Покрај тоа, финансиската полиција известува за 2006 година за 43 пријави од кои седум се застапени со вклученост на организирани криминални групи. Финансиската загуба би изнесувала 3,830 милиони евра. Дирекцијата за спречување на перење пари (ФИУ) во 2006 година, испратила 20 пријави до надлежните владини агенции за нивна натамошна истрага, а блокирани се повеќе од 2,9 милиони евра.

3.6 КОРУПЦИЈА

Корупцијата не е проблем само за Југоисточна Европа. Таа е исто толку стара како и постоењето на човекот⁹⁴, а распространета исто толку колку и нашата планета.⁹⁵

Сепак, економската разлика меѓу земјите од регионот, земјите членки на Европската Унија и другите Европски земји можеби создава притисок кој лесно може да оди во прилог на организирани криминални групи доколку се остави како таква. Во земјите на транзиција или во криза, корупцијата се чини дека навлегла во поголем дел од структурите на јавниот живот, вклучувајќи ги и системите за спроведување на законот и за кривична правда. Ниските плати, невработеноста, несигурноста и сиромаштијата, а често и примерот што го даваат функционерите, ги прави државните службеници многу лесна мета и

⁹⁴ Според Стариот Тестамент, тоа започнало уште во Рајската градина кога змијата ги поткупила Адам и Ева со јабошко.

⁹⁵ Associated Press, 29 октомври 2005, го цитира иследникот на ОН Пол Вокер кој го презентираше финалниот извештај за Ирак во врска со скандалот „Нафта за храна“, кој јасно го покажува степенот на корупција во светот: иследниците дознале дека компании и лица од 66 земји од светот извршиле илегални активности со различни методи

партнери на организираниите криминални групи. Колку поголемо е навлегувањето во правниот и владиниот сектор, толку поголема е и флексибилноста на организираниите криминални групи да се адаптираат на новата ситуација и да присвојат друг модус операнди. Корупцијата гради долгорочни врски кои се многу поодржливи и веродостојни од оние засновани на насилство и заплашување. Корупцијата исто така е важна пракса на заштита за активностите на организираниот криминал. Организираниите криминални групи што ја користат корупцијата за да се инфилтрираат во државната, легалната економија, во агенциите за сприведување на законот и во политиката, се вели дека се помоќни и до некој степен и заштитени.

Во Југоисточна Европа, корупцијата постојано е идентификувана од страна на Советот на Европа и од Европската Комисија како сериозен проблем⁹⁶. Таа влијае на јавната администрација, политичарите, даночната и царинската администрација, граничната служба, кривично-правниот систем, медиумите, приватниот сектор користејќи се со поткуп и други средства на корупција како што е потпирањето на врската заштитник-клиент, непотизмот, фаворизирањето, семејните врски, етничките врски, врски со лица на високи позиции или политички експонирани лица кои се покажаа како примарен инструмент за организираниите криминални групи да го преминат мостот кон легалниот сектор.

Поставен е цврст систем за борба против корупцијата⁹⁷, добро познати меѓународни заштни организации, како што е Транспаренс Интернационал (ТИ) која има повеќегодишно искуство и глобално прифатена и одобрена статистика⁹⁸ и ГРЕКО на Советот на Европа (во тек е составување на тимови за евалуација, особено во Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, поранешната Југословенска Република Македонија) глобално го надгледуваат овој тип на криминал. Се врши годишна проценка на ЕУ за државите кои ќе станат нејзини членки, а исто така и со Управниот Комитет на Анти-корупциската иницијатива (СПАИ) на Пактот за стабилност, континуирано се евалуираат областите на проектот, а се изготвуваат и редовни извештаи.

Постои едно општо сфаќање за тесната врска меѓу корупцијата и организираниот криминал; експертите проценуваат дека во Југоисточна Европа се наоѓа една цел спектар на разновидност на поткупувања и коруптивно влијание: поткупување од корен, систематско поткупување и политичко поткупување. Според индексот за перцепција на поткупување од 2005, областите од проектот се рангирани на релативно ниско ниво⁹⁹.

⁹⁶ Шестиот општ извештај на ГРЕКО за активности кој се однесува на 2005 година. Во овој контекст, види исто Совет на Европа, 2004: Иднината на демократијата (Целиот проект „Функционалност на демократските институции), Стразбур и годишните извештаи на Комисијата на ЕУ за напредокот на земјите кои ќе станат членки.

⁹⁷ На пример Конвенцијата на ОН против корупција, усвоена во 2003 година, потпишана од 140 држави и ратификувана од 38; Конвенцијата за кривично право на Советот на Европа (ЕТС 173) и нејзиниот дополнителен протокол (ЕТС 191), Конвенцијата за граѓанско право на Советот на Европа (ЕТС 174); Конвенцијата на ЕУ за борба против корупцијата, вклучувајќи и високи службеници на Европската заедница или високи претставници на земјите членки; Конвенцијата на ОЕЦД за борба против поткупувањето на странски државни службеници во меѓународни бизнис трансакции, Ревидираната препорака на ОЕЦД за борба против поткупот во меѓународните бизнис трансакции и Правилата за однесување на Меѓународната стопанска комора (ИСС) за борба против изнудата и поткупувањето, и начела за тоа.

⁹⁸ За детални информации види www.transparency.org

⁹⁹ Transparency International, Годишен извештај 2006; во периодот од 2003 и 2005, Албанија падна од 92-то преку 108-то и 126-тото место; Босна и Херцеговина падна на 70-тото преку 83-тото и 88-мото место; Хрватска падна на 60-тото преку 67-мото и 70-то; Поранешната Југословенска

Резултатите од Глобалниот барометар на ТИ за корупција за 2005 година, кој нуди претстава за перцепцијата и искуствата на државјаните во однос на корупцијата во нивните земји, ја рефлектираат недовербата на општата јавност во нивните национални политички и правни системи, кај политичките партии, парламентите, полицијата и судството кои се смета дека се сектори најмногу погодени од корупција. Резултатите на регионално ниво се малку поинакви, државјаните на Југоисточна Европа ги издвојуваат партискиот систем и полицијата еднакво корумпирани. Извештајот дава важен увид за тоа како фреквенцијата на поткупот се разликува во различните земји: државјаните од Србија (и Црна Гора) почесто изјавиле дека дале поткуп во изминатите 12 месеци отколку државјаните на Црна Гора, Хрватска, Косово или поранешната Југословенска Република Македонија. Ова се поклопува со резултатите од очекувањата на граѓаните: оние што живеат на Косово (слично на оние од Украина и Романија) се најпозитивни (една третина верува дека ситуацијата ќе се подобри), а наспроти тоа, државјаните на Босна и Херцеговина, кое беа доста оптимисти минатата година со 40% верување дека корупцијата ќе се намали, сега беа најпесимистичките, со 40% верување дека корупцијата ќе се зголеми. Со оглед на резултатите елаборирани од ГРЕКО тимовите за евалуација во првата и втората рунда на евалуација во Југоисточна Европа, таквите проценки се поверојатни.

Сите области на проектот имаат реализирано различни мерки за справување со овој криминален феномен, ги имаат потпишано и/или ратификувано меѓународните конвенции, ги имаат земено предвид Конвенциите и регулативите на ЕУ, ја измениле својата законодавна рамка, основале специјални тела и усвоиле специфични национални стратегии и акциони планови.

Сепак, веродостојни податоци и точна анализа во однос на точната врска меѓу случаите на корупција и организираниот криминал едвај и да постои.

Албанија истакна во 2005 дека организираните криминални групи обично не вршат самите корупција, туку вклучуваат посредници кои обично дејствуваат во нивно им. Меѓународните експерти се уште веруваат дека барем, северот и североистокот на Албанија се наоѓаат под бранот на “канун” традиционален систем на регулативи кој е заснован на честноста и индивидуалното сузбивање на “кланот”. “Канунот, главно “Кануни и Леке Дукагјинит (КЛД) кој ги утврдува правилата на секојдневниот живот и вклучува коруптивни активности¹⁰⁰. Во 2005 година, осум случаи со 11 извршители, а во 2006, 26 случаи со 43 извршители се регистрирани. Се вели дека ниту еден од случаите не бил поврзан со организирани криминални групи. Со оглед на тоа дека во 2004 година, Канцеларијата на Јавниот Обвинител регистрираше 443 осомничени за корупција и со оглед на општата проценка на полуицијата дека “корупцијата ги компромитирала сите државни институции и приватниот сектор” бројките од полицијата треба да се стават под знак прашалник.

Босна и Херцеговина (БиХ) претходно исполни 16 (од 18-те) препораки на ГРЕКО и помина во втората рунда на евалуација. Втората рунда на евалуација за Босна и Херцеговина беше усвоена од ГРЕКО на нејзиниот 31 пленарен состанок што се одржа во периодот од 4 до 8 декември 2006 година. Според

Република Македонија се помести од 108-мото преку 99-то па до 103-тото место; само Црна Гора и Србија се подобрија од 109-тото преку 100-тото на 97-мата позиција.

¹⁰⁰ швајцарската Агенција за развој и соработка (СДЦ), февруари 2006.

Кривичниот законик на БиХ, следниве кривични дела се сметаат како коруптивни кривични дела: примање подароци и други форми на бенефиции, давање подароци и други форми на бенефиции, илегално посредување, злоупотреба на позиција или овластување, проневера на работа, измама на работа и користење на имот од работа. За 2005 година, само Федерацијата на БиХ информира за случаи (167). Во 2006 година, Босна и Херцеговина регистрирала 119 кривични пријави поднесени против 159 лица. Не се дадени други информации.

Хрватска е единствената област на проектот која постојано информира и за целиот временски период (2003 до 2006) дава бројки за корупцијата: 329 случаи (2003), 266 случаи (2004), 442 случаи (2005) и 430 случаи (2006). Во 2006 година, повеќето од случаите се однесуваат на злоупотреба на службена должност и владини овластувања (269) и двете форми на поткуп (139), кои заедно сочинуваат 90% од сите случаи на корупција. Хрватска исто така, информираше и за 2 случаи на корупција поврзани со две организирани криминални групи во кои биле вклучени шест лица. Регистрирани се и други случаи на корупција, меѓу кои и случаи со судии и судски службеници одговорни за регистерски канцеларии кои издаваат потврди за сопственост на имот. Кривичниот законик е изменет во 2004 година за да се казнува поткупот и бизнис операциите, па целиот систем за внатрешен надзор ќе биде подобрен, а нова организација се наоѓа во фаза на подготовка за зацврстување на борбата против корупцијата.

Косово во 2005 година информираше само генерално за неколку случаи од помал размер (поткупување со некои 250 евра), додека меѓународните обвинители кои работат во Одделот за правда на УНМИК поднеле пријави против 177 извршители во 62 случаи на корупција. Така, се остава простор за сомневање за пријавените три случаи за 2006 година.

Црна Гора регистрирала 221 случај на корупција во 2004, ниту еден од нив не е поврзан со организираниот криминал, а во 2005 наведени се 207 случаи на корупција. Извештајот за оваа година покажува различни бројки и прави разлика меѓу класичниот тип на корупција (давање и земање поткуп) и други коруптивни активности. Според овој извештај, во 2005 имало само шест случаи на корупција и ниту еден од нив не е направен на организиран начин, ниту пак е поврзан со организирана криминална група. Тоа исто така важи и за коруптивните активности, имено злоупотреба на службена должност (167 случаи), злоупотреба на работно место (32 случаи) или запоставување на должност (2 случаи). Во 2006, два случаи на класична корупција, 35 случаи на злоупотреба на работно место и два случаи на запоставување на должност, сите без поврзаност со организираниот криминал. Останува знак прашалник дали навистина немало случаи на злоупотреба на службена должност.

Србија информира врз основа на новиот Кривичен Законик кој влезе во сила на 1 јануари 2006 година и ги вклучува сите форми на коруптивни активности. Иако во 2003 беа наведени 18 случаи на корупција поврзани со организиран криминал, кои биле извршени од 4 организирани криминални групи составени од 81 извршител, за 2004 и 2005 не се наведени информации, а споменат е само "голем број на нерегистрирани случаи". Во 2006 системот на известување е подобрен и презентирани се детални бројки. 4 случаи на корупција поврзани со организираниот криминал, секој од нив значително голем (31, 31, 51 и 60 извршители, главно од Србија или поранешните земји на Југославија).

Покрај тоа, има и статистички податоци за криминалот на земање или давање поткуп (2004: 187 пријави против 273 извршители; 2005: 237 пријави против 381 извршител; 2006: 1.813 пријави против 2.556 извршители). Сето ова праќа сигнали во двете насоки: прво, корупцијата е длабоко вкоренета, широко распространета и силно манифестирана, и второ, новите ЛЕА структури и рамки почнуваат да имаат ефект. Последново исто така е покажно и со студиите на случај кои се наведени, на пример “стечајната мафија” “сообраќајната мафија” “мафијата на наплатните станици” или “царинската мафија” каде што се регистрирани 18 случаи со вклученост на 4 организирани криминални групи.

Поранешната Југословенска Република Македонија усвои посебен закон со правна дефиниција на корупција¹⁰¹ и за 2005 информира за 536 случаи на корупција кои, сепак, се вели, не се поврзани со организираниот криминал. Злоупотребата на службената должност и овластување се наоѓале во центарот на коруптивните активности, а наведени се и некои недостатоци во легислативата. Според одговорот од оваа година, имало само 47 случаи на корупција со 102 извршители, иако еден од случаите бил со учество на една организирана криминална група составена од 30 членови. Земање и давање поткуп се наведува за 10 случаи со 12 извршители (нигуи еден од нив не одговара на критериумот за организиран криминал).

4. (КРАТКИ) ПРЕПОРАКИ

Сите области на проектот го признаваат негативното влијание на организираниот и економскиот криминал врз нивното општество, економија, општата благосостојба и другите сегменти од јавниот живот. Мерките кои се преземени во областите на проектот, специфични во рамките на ЦАРПО регионалниот проект помогнаа во надминување на неколку недостатоци кои постоеја пред три, четири години. Значителен напредок е остварен во областите на проектот, особено во институционалната надградба и законодавната и политичката рамка. Како и да е, го препорачуваме следново:

- Финализирање на ратификацијата и целосната имплементација на Европските инструменти што ќе им помогне на областите на проектот да остварат напредок и да ја олеснат меѓународната соработка. Меѓу нив специфично и Вториот Дополнителен Протокол на Конвенцијата за заедничка помош во кривични материи (ЦЕТС 182), Конвенцијата за перење, претрес, заплена и конфискација на имот стекнат со криминал и за Финансирање на тероризмот (ЦЕТС 198) и Конвенцијата за акција против трговијата со луѓе (ЦЕТС 197);
- Интензивирање на имплементацијата на релевантните европски стандарди за приватност и легислативата за заштита на податоци, особено со цел зголемување на кредибилитетот, поплучување на патот за идниот прием во Европската Унија и овозможување на преговори за договорот за оперативна соработка со Еуропол;
- Интензивирање на усвојувањето на СЕКИ Конвенцијата за нејзиниот регионален центар за да се овозможи размена на информации за лични податоци меѓу Еуропол и СЕКИ Центарот;

¹⁰¹ Корупцијата се смета дека е користење на функција, јавно овластување или службена должност или позаиција со цел добивање на бенефиции за самиот себе или друго лице.

- Натомошно зацврстување на собирањето на информации и анализирањето на сите феномени на организираниот и економскиот криминал, како и тероризмот и финансирањето на тероризмот со цел подобрување на знаењето и разбирањето на регионот;
- Зголемување на собирањето и анализата на статистичките податоци за криминалот на ниво какво што е тоа во земјите на ЕУ, користење на заеднички термини и дефиниции, воспоставување на заеднички систем на известување усогласен со системот што го користи Еуропол и 27-те земји членки на ЕУ (ЕНФОПОЛ 35);
- Изготвување на годишни извештаи за ситуацијата на организираниот и економскиот криминал и проценка на закани, како извештаи за специфичен вид на криминал (трговија со луѓе, дрога итн.);
- Воспоставување на механизми со разгледувачка поддршка и проактивен и меѓу-агенциски пристап заради иницирање и поддршка на иследничка соработка насочена кон одредена цел;
- Зацврстување на меѓународната соработка вклучувајќи и со Европските тела или телата на Европската Унија (ОЛАФ, Еуропол, Еурјуст, Фронтец) и мрежа на офицер за врски на ЕУ;
- Продолжување на преземање мерки за зацврстување на иследничките вештини во полето на организираниот и економскиот криминал, вклучувајќи и преземање значителни напори во кршење на јазичната бариера со соодветна обука на офицерите за спроведување на законот;
- Систематски мониторинг на ефективноста на мерките за превенција и контрола на организираниот и економскиот криминал (анализа на трошоци/бенефиции);
- Основање на регионални или национални управни комитети составени од претставници од главните меѓународни тела на поддршка и локалните партнери со цел зацврстување на синергијата и заштеда на трошоци;
- Континуирано зацврстување на капацитетите за финансиска истрага кои имаат за цел истрага, заплена и конфискација на имот стекнат со криминал.

5. АНЕКС: КОНЦЕПТОТ НА ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ

Најстариот мулти-национален концепт на организиран криминал (1998) официјално опишан во еден меѓународно обврзувачки документ е дефиницијата на Заедничката Акција на криминална организација усвоена на ниво на **Европската Унија**¹⁰²:

“Криминална организација значи структурирана организација, основана во одреден временски период составена од две или повеќе лица кои дејствуваат усогласено од аспект на извршување на кривични дела кои се казниви со лишување од слобода или притворање со максимум од барем 4 години затвор или посериозна казна, без разлика дали таквите дела се вршат за да се извршат или пак претставуваат средство за добивање некаква материјална корист и кога е соодветно, несоодветно влијаење на работата на државните органи”.

Сепак, иако е тоа усвоено како Заедничка Акција, таа никогаш не е ратификувана од некоја од земјите членки на Европската Унија.

Советот на Европа¹⁰³ усвои слична дефиниција, иако без ограничување на опсегот на транснационалните прекршоци:

“Организирана криминална група ќе значи структурирана група од тројца или повеќе членови, која постои одреден временски период и дејствува усогласено со цел извршување на еден или повеќе видови сериозен криминал со цел добивање, директно или индиректно, финансиска или материјална корист; “сериозен криминал, ќе значи извршување на кривично дело кое се казува со максимално лишување од слобода или барем 4 години затвор или посериозна казна.”

Конвенцијата на Обединетите Нации за транснационален организиран криминал (УНТОЦ) може да се смета за најважниот обид до денес за постигнување на глобално усогласен концепт на организираниот криминал. Таа влезе во сила во септември 2003 година. До јуни 2006 година, таа е потпишана и ратификувана од страна на сите области на проектот, од страна на повеќето земји членки на Советот на Европа и од Земјите членки на ЕУ (во моментот 19 држави). Така, тоа е најрелевантниот правен инструмент за Европа и регионот. УНТОЦ се однесува на сериозниот криминал, корупцијата, перењето пари и попречувањето на правдата под услов кривичното дело да биде транснационално по карактер и да вклучува организирана криминална група како што е дефинирано во Конвенцијата. Согласно Член 2:

- а) “Организирана криминална група” ќе значи структурирана група од тројца или повеќе лица, која постои одреден временски период и дејствува усогласено со цел извршување едно или повеќе злосторства утврдени согласно оваа

¹⁰² Заедничка Акција 98/733/ЈНА од 21 декември 1998 усвоена од страна на Советот врз основа на Член К.3 од Договорот за ЕУ.

¹⁰³ Препорака (2001)11 на Комитетот на Министри за земјите членки во однос на водечките принципи за борбата против организираниот криминал, усвоена од страна на Комитетот на Министри на 19.09.2001 година на 765-от состанок на замениците министри.

Конвенција со цел добивање на финансиска или друга материјална корист, директно или индиректно;

- б) “Сериозен криминал” ќе значи однесување кое претставува злосторство што се казнува со максимално лишување од слобода од најмалку 4 години или посериозна казна;
- в) “Структурирана група” ќе значи група која не е случајно формирана за непосредно извршување на злосторство и која не мора да има формално дефинирани улоги за нејзините членови, континуираност на членството во неа или пак развиена структура.

ЦАРПО прашалникот го бараше следниот критериум¹⁰⁴ ори дефинирање на криминал или криминална група како “организиран криминал”:

Задолжителен критериум:

Соработка на три или повеќе лица+за пролонгиран или неограничен временски период+осомничени или осудени за извршување на сериозно кривично дело+ со цел добивање на профит/или моќ

Опционални критериуми:

1. Со специфична задача или улога за секој учесник
2. Со употреба на некоја форма на внатрешна дисциплина и контрола
3. Со употреба на насилство или други форми на заплашување
4. Со влијание врз политиката, медиумите, јавната администрација, спроведувањето на законот, вршењето на правдата или економијата преку коруција или на некој друг начин
5. Со употреба на комерцијални или бизнис структури
6. Вклучена во перење пари
7. Која работи на меѓународно ниво

Покрај минималните карактеристики (задолжителниот критериум 1 до 4) треба да се задоволени барем два од “опционалните критериуми” за една криминална група да се квалификува како организиран криминал.

¹⁰⁴ Овие критериуми се исто како оние што се користат од 1997 година во ЕУ (ЕНФОПОЛ 35, ревизија 2, 6204/97) за годишните извештаи за ситуацијата со организираниот криминал што ги составува Еуропол во последните десет години.

6. БИБЛИОГРАФИЈА

Амнести Интернационал:

Косово (Србија & Монтенегро) – “*Со доес тхис меан тхат И хаве ригхтс?*” – Протеџтинг тхе хуман ригхтс оф њомен анд гирлс траффицкед фор форцед проститутион ин Косово, Лондон, 2004

Косово Траффицкед њомен анд гирлс хаве хуман ригхтс, Пресс релесе, 5 Јуне 2004 ([хттп://неџс.амнеџтс.орг/мавп/неџс.нсф/принт/ЕНГЕУР700122004](http://неџс.амнеџтс.орг/мавп/неџс.нсф/принт/ЕНГЕУР700122004))

Косово: Интернационал неаџекееперс фуеллинг емплозион ин сеџуал емплоитатион, траффицкинг анд хуман мисерс, 6 Мај 2004.

Беговиц Борис, Мијатовиц, Боско, анд Хибер Драгор, *Цорруптион ин Јудиџиарс*, Центер оф Либерал-Демоџратиџ Студиес, Белграде 2004, [хттп://њњњ.цлс.орг.џу](http://њњњ.цлс.орг.џу)

Боснија анд Херзеговина, Министрс оф Сеџуритс: *Репорт он Сеџуритс*: 1^{ст} Јџуартер, 2004

Бритисх Броадџастиџ Цорпоратион (ББЦ, [хттп://неџс.ббц.џо.ук.](http://неџс.ббц.џо.ук.)):

Буреау оф Интернационал Нарџотиџ анд Лањ Енфорцемент Аффаирс, Цонтрол Репорт он Монтенегро, Марџх 2007

Косово УН троопс ‘*фуел сеџ траде*’, 5 Јуне 2004, неџс.ббц.џо.ук/го/пр/фр/-/2/хи/еуропе/3686173.стм

Еџономиџ цриме ‘*џостс УК £40б*’, 17 Октобер 2004

Асхдоњн Саџкс Топ Босниан Цроат, 29 Марџх 2005,

њњњ.неџсббц.џо.ук/1/хи/њорлд/Еуропе/4390635.стм

Блаџк, Ц., Вандер Бекен, Т., Франс, Б., Патернотте, М. (2001): *Репортиџ он Органисед Цриме. А схифт фром Десџриптион то Еџпланатион ин тхе Белџиан Аннуал Репорт он Органисед Цриме*, Антњерп, Маклу.

Блуе Бирд Проџеџт (Агенда фор Цивил Соџиетс ин Соутхеаст Еуропе: *Ин Сеарџ оф Респонџиве Говернмент: Стате Буилдинг анд Еџономиџ Гроњтх ин тхе Балканс*, Центре фор Полиџс Студиес, Централ Еуропеан Университс, 2003 (њњњ.цлс-соџија.орг))

Цаппс, Роберт: *Оутсиде тхе Лањ анд Сеџ-славе њхистле-блоњерс виндиџатед*, фром Јулс анд Аугуст 2002, њњњ.салон.џом.

Цастеллс, М. (2003²): *Тхе Рисе оф тхе Нетњорк Соџиетс*. Малден/Оџфорд/Виџторија.

Центре фор тхе Студс оф Демоџраџс (њњњ.цсд.бг/публиџатионс.пхп)

Цорруптион, Цонтрабанд, анд Органисед Цриме ин Соутхеаст Еуропе, Соџија, 2003

Друг маркет ин Булџарија, Соџија, 2003

Партнерс ин Цриме: Риск оф Ссмбиосис бетњееен тхе Сеџуритс Сеџтор анд Органисед Цриме ин Соутхеаст Еуропе, Центре фор тхе Студс оф Демоџраџс, Соџија, 2004

Транспорт, Смугглинг анд Органисед Цриме, Центре фор тхе Студс оф Демоџраџс, Соџија, 2004

Цриме Трендс ин Булџарија: Полиџе Статиџтиџ анд Виџтимизатион Сурвевс, Центре фор тхе Студс оф Демоџраџс, Соџија, 2005

Цхоссудовскс, Миџхел: *УН ригхтс џхиеф плаџес парт оф тхе бламе он ЕУ статес фор фаиллинг то џурб рисинг траффицкинг ин СЕ Еуропе*, 26 Јулс 2002, Центре фор Ресерџх он Глобализатион, њњњ.глобалресерџх.џа

Цоунџил оф Еуропе:

ТХБ анд Цорруптион (ПАЦО Програме, ТП 28 рев), Страсбоург, 2002

ТХБ, Цриминал Лањ Реформ ин Соутх-Еастерн Еуропе, Проџеџт “ЛАРА”, Загреб, Април 2003

Органисед цриме ситуатион репорт 2004 - Фоџус: Тхе тхреат оф џсберџриме, Страсбоург, 2005

Органисед цриме ситуатион репорт 2005 – Фоџус: Тхе Тхреат оф еџономиџ цриме, Страсбоург, Деџембер 2005

Цоунџил оф тхе Еуропеан Унион/ Мулти-дисџиплинарс Грууп он Органисед Цриме (2003): *Тхе смугглинг оф мануфаџтуред тобаџџо продуџтс ин тхе Еуропеан Унион анд итс линкс њитх органисед цриме*. Брусселс (ЦРИМОРГ 90).

Еуропеан Цоммисион:

Опинион он Цроатиа'с Аплицатион фор Мемберсхип оф тхе Еуропеан Унион: Цоммуницатион фром тхе Цоммисион, Цоммисион оф тхе Еуропеан Цоммунитиес Брусселс, 20 Април 2004

Тхе Стабилизатион анд Ассоциатион Процесс фор Соутх Еаст Еуропе: Тхирд Аннуал Репорт, Цоммисион оф тхе Еуропеан Цоммунитиес Брусселс, 2004

ЕЦ Делегатион то БиХ: Поссибле Сугар Фрауд, Пресс Релеасе, Сарајево, 02 Аугуст 2004, www.delbix.cec.eu.int/en/worddocuments/word271.htm

Еуропеан Мониторинг Центре фор Другс анд Друг Аддицтион (ЕМЦДДА):

Аннуал репорт 2003: Тхе стате оф тхе другс проблем ин тхе Еуропеан Унион анд Норњас, Лисбон, 2003

Аннуал репорт 2003: Тхе стате оф тхе другс проблем ин тхе аццединг анд цандидате цоунтриес то тхе Еуропеан Унион. Лисбон, Еуропеан Центре фор Другс анд Друг Аддицтион.

Еуропеан Стабилитс Иниатиаве (www.esineb.org):

Тхе Хелсинки Момент: Еуропеан Мембер Стате Буилдинг ин тхе Балканс, 1 Фебруарс 2005

Де-индустириализатион анд Итс Цонсељуенце: А Косово Сторс, Марцх 2002

ЕУРОПОЛ:

(<http://www.europol.europa.eu/>)

Еуропеан Унион Органисед Црине Репорт, Децембер 2004,

Еуропеан Унион Органисед Црине Репорт, Октобер 2005,

Траффицкинг оф Хуман Беингс фор сецуал експлоитатион ин тхе ЕУ: А Еуропол Перспецтиве, Јануарс 2006,

Еуропеан Унион Органисед Црине Тхреат Ассесмент (ОЦТА) 2006

Цомпутер-релатед црине њитхин тхе ЕУ: Олд цримес нењ тоолс; нењ цримес нењ тоолс, (2002), Тхе Хагуе.

ЕУРОПОЛ/ИСИСЦ/ОПЦО Њоркинг Гроуп, Финал Пропосал он минимум рељуирементс фор потенциал легислатион ат Еуропеан Унион Левел, Сирацуса/Италс, Мас 2005,

Финанциал Тимес: Пробе инто Монтенегро'с роле ат иллегал цигаретте траде, 9 Аугуст 2001;

ФОЦУС:

“Фаулер Гесцхмацк”, репорт он тобаццо смуглинг анд иллицит продуцтион оф цигареттес ин Германс, Но. 20, Мас 2006

“Їеуње Лањине”, репорт он цоцаине сеизурес ин тхе Еуропеан Унион, Но. 27, Јулс 2006

ФИЈНАУТ, Цсрилле анд Летезиа Паоли, Органисед Црине ин Еуропе, Цонцептс, Паттернс анд Цонтрол Полициес ин тхе Еуропеан Унион анд Бесонд, Судиес оф Органисед Црине, едитед бс Спрингер, Доордрецхт/НЛ, Септембер 2004

ХИНА (Цроатиан Нењ Агенцс): Емплоее оф тхе Стате Администратион ин Макарска ундер Инвестигатион, Јутарнји Лист, 12 Мас 2005

Хуман Ригхтс Њатцх: Хопес Бетрасед: Траффицкинг оф њомен анд гирлс то пост-цонфликт Босниа анд Херзеговина фор форцед проститутион, Вол 14, Но. 9, Новембер 2002.

Хуремагиц, Рамиз: Тацклинг “Тхе Гхост”: Органисед Црине анд Итс Цонтрол, Градуате Диссертатион фор М.Сц. ин Цриминологс анд Цриминал Јустице, Университс оф Њалес, Цардифф, Септембер 2001 (унпублисхед)

Интернационал Цоммисион он тхе Балканс: Тхе Балканс ин Еуропе'с Футуре, Април 2005, www.balkan-commission.org

Интернационал Организатион фор Миграцион (ИОМ):

Цхангинг Паттернс анд Трендс оф Траффицкинг ин Персонс ин тхе Балкан Регион: Ассесмент царриед оут ин Албаниа, Босниа анд Херзеговина, тхе Провинце оф Косово (Монтенегро, Србиа), тхе Формер Сугослав Републиц оф Монтенегро, Србиа анд тхе Републиц оф Молдова, Јулс 2004, www.iom.int

Интернационал Црисис Гроуп:

- Србија: *Спиннинг итс Њхеелс*, Упдате Бриефинг, Еуропа Бреефинг Но. 39, 23 Мај 2005, Белграде/Брусселс, www.prisisgroup.org
- Србија'с У-Турн, Еуропа Репорт Н°154, 26 Марч 2004, www.prisisgroup.org
- Интернационал Њар анд Пеаце Репортинг (ИЊПР, www.inpr.net)
- Јовановска, Светлана: *ЕУ Пондерс Нењ Аид Деал фор Балканс*, ИЊПР, Но. 550, 6 Април 2005
- Барнетт, Неил: *Мисилес Сеизед ин Албаниа*, ИЊПР, Но. 533, 16 Децембер 2004
- Муста, Суела: *Нано Љуестионед он Армс Смуглинг Цлаимс*, ИЊПР, Но. 528, 19 Ноембер 2004
- Ахметасевиц, Нидзара: *Босниа Оппоситион Ургес Анти-Цорруптион Лањс*, ИЊПР, Но 552, 15 Април 2005
- Јелациц, Нерма: *Мафиа Просекуторс Ундер Фире*, ИЊПР, Но. 542, 18 Фебруарс 2005
- Ласица, Наталија: *Босниа Струглес Њитх Њаве оф Друг Аддицтион*, ИЊПР, Но. 550, 6 Април 2005
- Јелациц, Нерма анд Гриффитхс, Хугх: *Мафиа Просекуторс Ундер Фире*, ИЊПР, Но. 542, 18 Фебруарс 2005
- Јелациц, Нерма анд Гриффитхс, Хугх: *Њилл Еуропа Таке он Босниа'с Мафиа?*, (ИЊПР), Но. 531, 2 Децембер 2004
- Јелациц, Нерма: *Емплови Леакс*, ИЊПР, Но. 458, 05 Септембер 2003
- Папиц, Срдјан: *БиХ Смуглерс Финд Њас Роунд Бордер Цлампоњн*, ИЊПР, Но 425, 25 Април 2003
- Радиц, Рената: *Босниа'с Хигх-Спендинг Леадерс Блоњ Холе ин Буджет*, ИЊПР, Но. 511, 12 Аугуст 2004
- Анна МцТаггарт анд Драго Хедл: Цротија: *А Њорк ин Прогресс*” ИЊПР Но. 562, 27 Јуне 2005
- Димовски, Сасе: *Монтенегро, Србиан Цоуртс ин Црисис*, ИЊПР, Но. 437, 13 Јуне 2003
- Хајруллаху, М., Салиху, А., Цхарра, Ј.: *Косово'с Њилд Њест*, ИЊПР, Но 542, 18 Фебруарс 2005
- Цхарра, Арбана: *Гангс анд Ред Тапе Детер Косово Инвесторс*, ИЊПР, Но. 550, 6 Април 2005
- Сулливан, Стацс: *Специал Репорт: Ис Косово Уп То Стандард?*, ИЊПР, Но. 549, 1 Април 2005
- Сунтер, Даниел: *Полице Таке Овер Србија'с Фронтиерс*, ИЊПР, Но 543, 25 Фебруарс 2005
- Сунтер, Даниел: *Полице Цхиеф Сацкинг Сеен ас “Пурге”*, ИЊПР, Но. 512, 20 Аугуст 2004
- Цвијановиц, Зелјко: *ЕУ Греен Лигхт Њоулд Сеџуре Њобблс Говернмент*, ИЊПР, Но. 548, 23 Марч 2005
- Симпсон, Јохн анд Бојовиц, Зелимир: *Србија Лосинг Цустомс Цорруптион Баттле*, ИЊПР, Но. 541, 11 Фебруарс 2005
- Србија: *ЕУ Мас Еџтенд Сугар Бан*, ИЊПР Но. 445, 18 Јулс 2003
- Јоосенс, Лук/Рањ, Мартин (1998): *‘Цигаретте смуглинг ин Еуропа: њхо реаллс бенефитс?’* Ин: *Тобаццо Цонтрол* 1998 (7) 66-71.
- Клеинфелд Белтон, Рацхел: *Цомпетинг Дефинитионс оф тхе Руле оф Лањ: Импликационс фор Працтитионерс*, Царнегие Паперс, Руле оф Лањ Сериес, Царнегие Ендоњмент фор Интернационал Пеаце, Но.55, Јануарс 2005 (www.ceip.org/files/projctc/dlr/dlr_хоме_121002.АСП)
- Крастев Иван: *Анти-Цорруптион Рхеториц анд Реформ Полициес*, Центре фор Либерал Стратегиес, 1997 (www.cplc-sofia.org)
- Моррисон, Ј. (1992): *‘Енвиронментал сцаннинг’*, ин М. Њхителс ет ал (едс.): *А Пример фор Нењ Институционал Ресеарчхерс*, Таллахассе, Тхе Асоциатион фор Институционал Ресеарчх.
- Национал Црине Интелигенце Сервице (НЦИС): *УК Тхреат Ассесмент: Тхе Тхреат фром Сериоус анд Органисед Црине 2003*, www.ncis.gov.uk
- Нелкен, Д. (2002): *Њхите-цоллар Црине*. Ин: Магуире ет ал., 844-876.

Ницолиц-Ристановиц, В. ет ал (2004): *Траффицкинг ин неопле ин Сербиа*. Белграде (Вицтимологс Социетс ин Сербиа анд ОСЦЕ).

Обрадовиц, Владимир: *Траффицкинг ин Номен ин Босниа анд Херзеговина*, Фацултс оф Цриминологс Ресearцх Центре, Университс оф Сарајево, Сарајево, Јануарс 2004

ОЛАФ (Еуропеан Унион Анти-Фрауд Оффице, њњњ.europa.eu.int/олаф):

Олаф гивес евиденце ат тхе триал он тхе “Монтенегро Цоннецтион” инволвемент ин интернационал цигаретте траффицкинг, Пресс Релеасе ОЛАФ/12/2003, 30 Април 2003,

Олаф Инвестигатион инто Сугар Импортс фром Балкан Регион, ОЛАФ/15/2003, 29 Мас 2003,

Опен Социетс Институте (њњњ.eu-map.org):

Мониторинг тхе ЕУ Аццессион Процесс: Корруптион анд Анти-Корруптион Полицс, ОСИ, 2002

Мониторинг тхе ЕУ Аццессион Процесс: Јудииал Цапацитс, ОСИ, 2002

Органисатион фор Сецуритс анд Цооператион ин Еуропе (њњњ.осце.org):

Индепендент Ецперт’с Репорт то тхе Сецретариес Генерал оф тхе ОСЦЕ анд тхе Цоунцил оф Еуропе он тхеир Висит то Подгорица (Монтенегро, Сербиа) фром 22 то 24 Јулс 2003, Организатион фор Сецуритс анд Цооператион ин Еуропе анд Цоунцил оф Еуропе јоинт репорт, 3 Септембер 2003

Стандинг анд Цонцлусион оф тхе Говернмент оф Монтенегро њитх Регард то тхе Индепендент Ецпертс’ Репорт то тхе Сецретариес – Генерал оф тхе ОСЦЕ анд тхе Цоунцил оф Еуропе он Тхеир Висит то Подгорица (Монтенегро, Сербиа) фром 22 то 24 Јулс 2003, Тхе Говернмент оф Монтенегро, 16 Октобер 2003.

Полице Реструцтуринг Цоммисион фор Босниа анд Херзеговина, *Финал Репорт он тхе Њорк оф тхе Полице Реструцтуринг Цоммисион оф Босниа анд Херзеговина*, Децембер 2004 (њњњ.охр.инт/охр-депт/руле-оф-лањ-пиллар/прц/)

Радио Фрее Еуропе: [Монтенегро: Приме Министер Дениес Аллегатионс оф Цигаретте Смуگلлинг](#), 7 Новембер 2003

Регионал Интелигенце Лиаисон Оффице фор Њестерн Еуропе - РИЛО (2001): ЛАССО 2000 – *Ревиењ он Цигаретте Смугллинг ин Еуропе*, Цологне/Роттердам.

Саве тхе Цхилдрен УК (Сербиа Программе) 2004: *Протецтинг Цхилдрен фром ТХБ*. Белграде.

Савона, Ернесто У. анд Цуртол, Федерица: *Тхе Цонтрибутион оф Дата Еццханге Ссстемс то тхе Фигхт Агаинст Органисед Цриме ин тхе СЕЕ Цоунтриес: Финал Репорт*, Трансцриме (Јоинт Ресearцх Центре он Транситионал Цриме оф Университà Дегли Студи ди Тренто анд Университà Цаттолица Дел Сацро Цуре), Новембер 2004, њњњ.трансцриме.унитн.ит

Скрозза, Тамара: Интервју - Верица Бараc: *Влада је центар корупције*, Време Но. 748, 5 Мас 2005, њњњ.време.цом

Стабилитс Пацт фор Соутх Еастерн Еуропе: *Фирст Аннуал Репорт он Вицтимс оф Траффицкинг ин Соутх Еастерн Еуропе*, Стабилитс Пацт Таск Форце он ТХБ, Септембер 2003

ТРАНСЦРИМЕ, тхе Ресearцх Центер он Транснационал Цриме ат тхе Университс оф Тренто, Јануарс 2003¹ “Тхе Органисед Цриме Ситуатион ин тхе СЕЕ Цоунтриес анд тхе Иллицит Ацтивитиес Перпетратед бs Органисед Цриминал Гроупс”, ан ассесмент фор тхе Стабилитс Пацт, елаборатед бs

Транспаренцс Интернационал:

Глобал Корруптион Репорт 2005: *Корруптион ин Цонструцтион анд Пост-Цонфликт Рецонструцтион*, Транспаренцс Интернационал, (њњњ.глобалкорруптионрепорт.org)

Тиснe, Мартин, анд Смилов, Даниел: *Фром тхе Гроунд Уп: Ассессинг тхе Рецорд оф Анти-Корруптион Ассистанце ин Соутхеастерн Еуропе*, Центре фор Полицс Студиес, Централ Еуропеан Университс, Тхе Сорос Фоундатион Нетњорк, 2004

Анти-Корруптион ин Соутхеаст Еуропе: *Фирст Степс анд Полициес*, Центре фор тхе Студс оф Демоцрацс, Соутхеаст Еуропеан Легал Девелопмент Иниатиативе (СЕЛДИ), 2002, њњњ.селди.нет/

Униетед Натионс (УН):

УНМИК Траффицкинг анд Просекутион Инвестигативе Унит'с (ТПИУ): *Енд оф Сear Репорт 2003*

Траффицкинг ин Хуман Беингс ин Соутх Еастерн Еуропе, Жоинт Репорт њитх УНИЦЕФ, УНОХЦХР, анд ОСЦЕ/ОДИХР, Новембер 2003

Траффицкинг ин Хуман Беингс ин Соутх Еастерн Еуропе: 2004 – Фоцус он Превентион, жоинт репорт УНИЦЕФ, УНОХЦХР, анд ОСЦЕ/ОДИХР, Марцх 2005

УНОДЦ ([њњњ.унодц.орг](http://www.unodc.org))

Ђорлд Друг Репорт 2004, Виенна

Другс анд Цриме Трендс ин Еуропе анд Бесонд, 2004 (а), Виенна.

Севентх Унитед Натионс Сурвес оф Цриме Трендс анд Оператионс оф Цриминал Јустике Ссстемс, цоверинг тхе Период 1998 – 2000, Унитед Натионс Оффице он Другс анд Цриме/Центре фор Интернационал Цриме Превентион, 2002, Виенна.

У.С. Департмент оф Стате: *Траффицкинг ин Персонс Репорт*, Оффице то Монитор анд Цомбат Траффицкинг ин Персонс, , 14 Јуне 2004, ([њњњ.стате.гов/г/тип/рлс/типрпт/2004](http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2004))

Вандер Бекен, Том: *Меасуринг Органисед Цриме ин Еуропе: А Феасибилитс Студс оф а Риск-Басед Метходологс аиросс тхе Еуропеан Унион*, Институте фор Интернационал Ресеарч он Цриминал Полицс, Гхент Университс, Маклу Публисхерс, 2004

Вон Лампе, Клаус (2001) *Тхе Иллегал Цигаретте Маркет ин Германс: А цасе студс оф органисед цриме* (Папер презентед ат тхе 1^{ст} аннуал меетинг оф тхе Еуропеан Социетс оф Цриминологс, Лаусанне, Сњитзерланд, 6 Септембер 2001).

Ценакис, Саппхо: *Тхе Цхалленге оф Органисед Цриме то Стате Совереигнтс ин тхе Балканс, Ан Хисторицал Аппроацх*, 7 Јануарс 2001, [њњњ.кsg.харвард.еду/коккалис/ГСЊ3/Саппхо_Ценакис.пдф](http://www.ksg.harvard.edu/коккалис/ГСЊ3/Саппхо_Ценакис.пдф)

7. КРАТЕНКИ И АКРОНИМИ

АБА ЦЕЕЛИ	Американска Адвокатска Асоцијација за правната иницијатива во Централна и Источна Европа
АФЦОС	Структури за координација на борбата против измамата
АХТУ	Единица за борба против трговија со луѓе на УНОДЦ
АИ	Амнести Интернешнл
АИДС	Ацџуиред имунодефициенц сндроме
АИСИ	Јадранско и Јонско-морска Иницијатива
АРЉ	Прашалник за годишните извештаи
АТС	Амфетамински тип на стимуланси
БиХ (БИХ)	Босна и Херцеговина
БУМАД	Програма на ЕУ за помош за превенција на употребата на дрога и трговијата со дрога во Белорусија, Украина и Молдова
БСЦЕ	Црноморска Иницијатива за соработка
ЦАДАП	Програма на Европската Унија за зависност од дрога во Централна Азија
ЦАН	Криминалистичко Аналитичка мрежа
ЦАРДС	Помош на заедницата за реконструкција, развој и стабилност
ЦЕДАЊ	Конвенција за елиминирање на сите форми на дискриминација на жените
ЦЕЕ	Централна и Источна Европа
ЦЕИ	Централно Европска Иницијатива
ЦЕПОЛ	Европски Полициски Колеџ
ЦИА	Централна Разузнавачка Агенција
ЦИДА	Канадска Меѓународна Агенција за развој
ЦИС	Комонвелт на Независни држави
ЦИВПОЛ	УНМИК Цивилна полициска единица
ЦНПА	Полиција за борба против трговија со наркотици на Авганистан
ЦОЕ	Совет на Европа
ЦРЦ	Конвенција за правата на детето
ЦПИ	Индекс за перцепција на корупција
ДАС	Директна помош за жртви на трговија
ДФИД	Британски Оддел за меѓународен развој
ДГ	Генерална Дирекција (ЕК)
ДОЦ	Оддел за организиран криминал
ДОС	Одбивање на услуги
ЕЦ	Европска Комисија
ЕУ	Европска Унија
ЕУФОР	Сили на Европската Унија во Босна и Херцеговина
ЕУРОДАЦ	ЕУ база на отпечатоци од прсти на баратели на азил
ЕУРОПОЛ	Канцеларија на Европска Полиција
ЕУРОЈУСТ	Единица за правосудска соработка на Европската Унија
ЕЛПС	Лого Систем за кокаин на Еуропол
ЕПЛН	Мрежа за учење на Европската Полиција
ЕМДЦА	Европски Мониторинг Центар за дрога и зависност од дрога
ФАТФ	Работна Група за финансиска акција
ФИУ	Финансиско разузнавачка единица
ФИЦ	Финансиски Информативен Центар
ФРОНТЕЦ	Фронтитерс Едтериеурес, (правно: Агенција на Европската Унија за менаџмент на оперативната соработка на надворешните граници на земјите членки на Европската Унија)
ФСРБ	ФАТФ-Стале регионално тело
ГАП	Програма за глобална проценка
ГДП	Бруто Домашен Производ
ГПАТ	Глобална Програма против трговија со луѓе
ГНО	Канцеларија на Јавен Обвинител
ГРЕЦО	Група на држави против корупцијата
ХААРТ	Силно активна Анти-ретровирална терапија
ХДИ	Индекс на човечки развој
ХНО	Операции со силно влијание
ХИНА	Хрватска Новинска Агенција
ХОПС	Проект Здрава Опција Скопје
ХИВ	Хуман имунодефициенц вирус
ИДИ	Индекс на нелегални дроги
ИЦИТАП	Меѓународна програма за помош и обука за криминалистички истраги
ИЦМЦ	Меѓународна Комисија за миграција на католици
ИЦМПД	Меѓународен Центар за развој на миграциска политика
ИЦС	Италијански Конзорциум на солидарност
ИЦТС	Меѓународен трибунал за воени злосторства во поранешна Југославија
ИНИМ	Италијанска Интерфорца Полициска Мисија
ИХРЛГ	Меѓународна група за законот за човекови права
ИЛО	Имиграциски офицер за врска (ЕУ мрежа)
ИЛО	Меѓународна организација на труд

ИЛО-ИПЕЦ	ИЛО Меѓународна Програма за елиминирање на трудот на детето
ИНТЕРПОЛ	Меѓународна полициска организација
ИОМ	Меѓународна Организација за миграции
ИПО	Меѓународен Полициски офицер
ИРЕЦ	Меѓународен Борд за истражување и размена
ИСС	Меѓународни социјални служби
КФОР	Сили на Косово (предводени од НАТО)
КЛА	Ослободителна Војска на Косово
КПС	Косовска полициска служба
ЛПО	Локални проект офицери на ЦАРПО проектот на Совет на Европа
МАПЕ	Мултинационален советодавен полициски елемент
МАРРИ	Иницијатива на Пактот за Стабилност за миграција, азил, бегалци и репатријација
МОИ (МОИ)	Министерство за внатрешни работи
МОЈ	Министерство за правда
МЛТФ	Перење пари/Финансирање на тероризмот
МОНЕСВАЛ	Селект Комитет на експерти за евалуација на мерките за борба против перење пари на Советот на Европа
МОУ	Меморандум за разбирање
НЦБ	Национално Централно Биро (Интерпол)
НГО	Невладина организација
НХДР	Национален извештај за човечки развој (УНДП)
НПА	Национален План на Акција
НПО	Непрофитна организација
НРМ	Холандски национален репортер против трговијата со луѓе
ОЦТА	Проценка на заканата од организиран криминал
ОХР	Канцеларија на Високиот Претставник во Босна и Херцеговина
ОДИХР	Канцеларија на ОБСЕ за демократски институции и човекови права
ОЕЦД	Организација за економска соработка и развој
ОЛАФ	Канцеларија за борба против измама на ЕУ
ОПДАТ	Канцеларија за помош и обука на развојот на кривичното гонење
ОСЦЕ	Организација за безбедност и соработка во Европа
ОСЦЕ/ЦПЕ	ОБСЕ Центар за превенција на криминал
ОСЦЕ/ОДИХР	ОБСЕ Канцеларија за демократски институции и човекови права
ПАМЕЦА	Мисија за помош на полицијата во Албанија на Европската Заедница
ПЦУ	Единица за контрола на прекурзори
ПМИ	Пхилип Моррис Интернационал
ПРСП	Стратешки документи за намалување на сиромаштијата
ПНИ	Програмска мрежа на Обединетите Нации за превенција на криминал и кривична правда
САЛП	Мало и лесно оружје
САА	Договор за Стабилизација и Асоцијација
САП	Процес за стабилизација и приклучување на Западен Балкан во ЕУ
СЦФ	Фонд Спасете ги децата
СДЦ	Швајцарска Агенција за развој и соработка
СЕЦИ	Иницијатива за соработка на Југоисточна Европа
СЕЕ	Југоисточна Европа
СЕЕД	Програма за поддршка за демократијата во Источна Европа
СЕЕПАГ	Советодавна Група за обвинители од Југоисточна Европа
СЕЕСАЦ	Клириншка куќа на Југоисточна Европа за контрола на мало и лесно оружје
СЕЛДИ	Иницијатива за развој на законодавството на Југоисточна Европа
СИПА	Државна 'Агенција за истраги и заштита (Босна и Херцеговина)
СИДА	Шведска Меѓународна Агенција за развој
СОП	Стандардни Оперативни Процедури
СП	Пакт за Стабилност
СПМУ	Стратешка единица за полициски прашања на ОБСЕ
СПОЦ	Иницијатива на Пактот за Стабилност за организиран криминал
СПТФ	Работна група за трговија на Пактот за Стабилност
СТИ	Сексуално преносливи зарази
СТР	Сомнителни трансакции
СЊАП	Секторски пристап
ТАЦУД	Унија за оданочување и царина (Европска Цомисија)
ТИ	Транспаренц Интернационал
ТИП	Единица за трговија со луѓе при Американскиот Стејт Депармент
ТХБ	Трговија со луѓе
ТХЦ	Тетрахидроцаннабинол
ТХБС	Служба за трговија со луѓе (Косово)
ТПИУ	Единица за истрага на трговијата со луѓе и проституција (Косово)
ТРАНСЦРИМЕ	Истражувачки центар за транснационален криминал на Тренто Универзитетот
УН	Обединети Нации
УНАИДС	Заедничка програма на ОН за ХИВ/АИДС
УНДП	Програма за развој на Обединетите Нации
УНФПА	Фонд за население на Обединетите Нации
УНХЦР	Висок Комесаријат за бегалци на Обединетите Нации
УНИЦЕФ	Фонд за децата на Обединетите Нации
УНИЦРИ	Истражувачки Институт на Обединетите Нации за интер-регионален криминал и правда
УНИФЕМ	Фонд за развој на жените на Обединетите Нации
УНИНЦБ	Меѓународен Борд за контрола на наркотици на Обединетите Нации

УНМИК
УНОДЦ
УНОХЦХР
УСАИД
УНТОЦ
ВАТ
ВОИЦЕ
ЊОДЦ

Привремена Мисија на Обединетите Нации на Косово
 Канцеларија за дрога и криминал на Обединетите Нации
 Канцеларија на Високиот Комесаријат за човекови права на Обединетите Нации
 Агенција за меѓународен развој на Соединетите Американски Држави
 Конвенција на Обединетите Нации против транснационалниот организиран криминал
 Данок на додена вредност
 Ад хоц Работна група од 40+ НВО активни во полето на трговија со луѓе
 Центар за истражување и документирање (Холандски Центар на знаење во областа
 на правдата)